

UPPSALA
UNIVERSITET

C-uppsats, Grundnivå
15 hp, vt 2011

Tonårskillars omtanke

Hemarbete som värdesymbol

Robert Hedblad

Institutionen för kostvetenskap
Box 560
Besöksadress: BMC, Husargatan 3
751 22 Uppsala

Innehåll

Sammanfattning	2
Abstract	3
Introduktion	4
Disposition	4
Forskningsbakgrund	5
Kön, en hälsofråga?	5
Mat och könsidentitet	5
Alla är vi barn i början.....	7
Barn, mat och könsmönster	8
... och förebilder.....	9
Omtanke - ”A relationship of care”	10
Barn – pojkar – killar – män	11
Syfte	13
Problemformulering.....	13
Syfte och frågeställningar	13
Metod	14
Datainsamling	14
Urval	14
Etiska överväganden.....	15
Databearbetning.....	16
Resultat.....	17
Måltiderna.....	17
Informantens hemarbete	18
Kunskaper kring hemarbete och måltider	19
Tankar om framtiden	20
Empatisk förståelse kring hemarbetet.....	20
Sammanfattande analys	21
Diskussion	23
Metoddiskussion	23
Resultatdiskussion	23
Slutsats	27
Förslag till vidare forskning	28
Referenslista	29
Bilagor.....	34
Bilaga 1 - Frågeguide	34

UPPSALA UNIVERSITET

Institutionen för kostvetenskap
Examensarbete C 15 hp, vt 2010

Titel: Tonårskillars omtanke – Hemarbete som värdesymbol
Författare: Robert Hedblad
Handledare: Karin Höijer, Institutionen för kostvetenskap, Uppsala universitet

Sammanfattning

I de senaste årens debatter om jämställdhet och jämlikhet mellan man och kvinna framstår dessa ofta som binära poler eller motsatser. Ur det växer bilder av hur kvinnor och män ”bör” vara, dessa stereotypa roller riskerar i sig att vara destruktiva när de avhumaniserar individen. Särskilt problematiskt blir de ”manliga” stereotyper som står i motsats till ”kvinnliga” och därmed kvaliteter som t ex omtanke vilka traditionellt setts som feminina. Sambandet mellan omtanke och hemarbete har uppmärksammats i tidigare forskning och används i detta arbete för att problematisera killars stereotypa roll. Syftet med undersökningen var att få insyn i hur killar tänker kring omtanke. Genom kvalitativa samtalsintervjuer med fem tonårskillar framkom att dessa har starka känslor av omtanke och ömsesidighet, något som allt för sällan uppmärksammas i relation till rollen som kille. Slutsatsen är att debatten om jämställdhet och jämlikhet behöver nyanseras till att se personen bakom rollen och inte bara könet. Fastnar vi i polarisering missar vi människan och bidrar istället till vidare ojämlikhet. Genom att med elever i skolan se och arbeta med (köns)roller som etiketter som faktiskt motverkar personligt ansvar, och därmed också omtanke, kan vi tydligare förstå och förändra attityder och inställningar kring hemarbete och (familjens) relationer.

UPPSALA UNIVERSITY

Department of Food, Nutrition and Dietetics
Bachelor thesis, 15 ECTS credit points, 2010

Title: Teen boys' care – The household work as a symbol

Author: Robert Hedblad

Supervisor: Karin Höijer, Department of Food, Nutrition and Dietetics, Uppsala University

Abstract

In recent debates on gender equality, men and women often appear as binary poles or opposites. This leads to stereotypes of how men and women 'should' be. These stereotypical roles can in themselves be destructive by dehumanising the individual. Particularly problematic are the "male" stereotypes that are contrary to the "feminine" and therefore qualities such as care, which has traditionally been seen as feminine. The relationship between care and housework has been highlighted in previous research and is used in this work to problematise boys' stereotyped role. The purpose of this study was to gain insight into how boys think about care. Qualitative interviews with five teenage boys revealed that they had strong feelings of kindness and reciprocity, which is all too rarely seen in relation to the generalised role of a male. The conclusion is that the debate on gender and equality needs to be turned to see the person behind the role and not just the gender. When we get stuck in polarisation, we don't see the human, and instead we reaffirm further inequality. By having students and teachers in schools see and work on (gender) roles as labels that actually discourage personal responsibility, and therefore care, we can more clearly understand and change attitudes and beliefs about housework and (family) relationships.

Introduktion

De senaste åren har jämställdhet varit en stor fråga i allt från politiska, psykologiska eller ideologiska debatter i Sverige. Statliga utredningar har granskat jämställdhet och lagt in särskilda åtgärder och lagar för att stimulera att t ex pappor ska ta ut sin föräldraledighet eller de omdiskuterade kvoteringarna av kvinnor i olika sammanhang (Plantin, 2001). Kvinnan ska, i ljuset av de liberala värderingar som råder i samhället, resa sig från det patriarkala förtryck som de utsatts för och som individ vara fri i sitt val av hur hon vill leva. Mannen bör, något tillspetsat, därför stå redo att ta vid där han förut inte ägde tillträde, som barnskötare och vid spisen. Men trots alla lagar och åtgärder går det sakta, motståndet känns tydligt, om än inte lika tydligt som tidigare. Under 80-talet var debatten hätsk och "mansrörelsen" skulle ta tillbaka manligheten som man ansåg som hotad, mannen skulle vara man och inte kvinna (Plantin, 2001). I dag finns både i Sverige och internationellt fortfarande starkt konservativa krafter som vill motverka "feminisering" av män och bibehålla de strukturer och hierarkier som byggts upp av t ex kyrkan (Connell, 2009). Ändå syns en tydlig skillnad, män vill vara hemma mer och är det också, kvinnor har högre betyg, bättre utbildning och bättre fysisk hälsa än män (Plantin, 2001; Skolverket, 2011; Statistiska Centralbyrån, 2006, 2010). Men när kvinnorna vinner mark på dessa områden, vad händer med männen? Vad är mannens "vinst" med jämställdhet utöver rent altruistiskt uppoffrande? Många gånger framställs män och kvinnor som konkurrenter, med rättigheter och behov som står i konflikt med varandra, men behöver det vara så?

Disposition

Denna uppsats inleds med en teoretisk översikt/ forskningsbakgrund av aktuell forskning kring män och kvinnor¹ med utgångspunkt i området kring mat, hälsa, hemarbete och familj. Syftet med denna översikt är att försöka hitta en kärna i problematiken kring mannens roll i hem och samhälle, och för att kartlägga eventuella luckor eller tomrum som kan undersökas i empiriska studier (Bryman & Nilsson, 2002). Översikten börjar i stora strukturella skillnader för att sedan gå nedåt eller in i problematiken. De frågor denna översikt lämnat presenteras sedan under rubrikerna problemformulering, som i sin tur utmynnar i det syfte som formulerats utifrån tomrummen i översikten. Härfter följer sedan metod och urval för undersökningen, resultat och diskussion. Arbetet avslutas med en slutsats och en blick framåt med förslag på fortsatta studier.

¹ I arbetet används orden "man" och "kvinna" som begrepp både för biologiskt kön, men också för en könsroll. Orden "killar" och "pojkar" används för individer under 18 år av manligt kön medan "flickor" och "tjejer" används för kvinnligt kön. "Killar" och "tjejer" syftar till det äldre åldersspannet 13-18 år (tonåren) och "pojkar" samt "flickor" de yngre eller ospecificerad yngre ålder. "Barn" används i betydelsen - individ under 18 år men med obestämd könsidentitet, medan "ungdomar" används synonymt med "tonåringar". För att vara extra tydlig används också sammansättningar för att poängtera vissa nyanser, som t ex "tonårskillar". I referenser till annan forskning används de ord som författarna satt. Vid översättning används ordet "pojkar" till "boys" och "flickor" till "girls".

Forskningsbakgrund

Kön, en hälsofråga?

Enligt statistik från Statistiska Centralbyrån – SCB² (2006), är män mellan 25-44 år oftare ensamstående än kvinnor i samma ålder. Medelålders män har högre BMI än kvinnor och motionerar mer sällan, vilket också bekräftas internationellt i flera undersökningar och dessa skillnader ökar med ålder (Levi, Chan, & Pence, 2006; O’Doherty Jensen & Holm, 1999; Statistiska Centralbyrån, 2006; Von Bothmer & Fridlund, 2005). En undersökning av svenska universitetsstudenter (Von Bothmer & Fridlund, 2005) visade att kvinnor rapporterade högre grad av stress, huvudvärk och spänningar än män, men också att de hade mer hälsosamma vanor (högre aktivitetsgrad, bättre matvanor, mindre övervikt, mindre konsumtion av alkohol och tobak) än männen. Männen hade sämre kunskap om mat, större övervikt och mindre motivation till hälsosamma vanor, men också mindre upplevd stress. Watson (2000) problematiserar detta ytterligare, han menar att män och kvinnor troligen har samma symptom men att dessa visar sig på olika sätt. Bland annat menar han att själva den manliga stereotypen hindrar män att uttrycka känslor som oro och stress för att inte uppfattas som mindre manlig. Denna stereotyp medför också att män i mindre grad söker sig till läkare för vård, trots att de egentligen skulle behöva detta.

Ytterligare problem är antalet självmord bland män som ökar stort i relation till kvinnorna. I Sverige begick tre gånger fler män självmord än kvinnor 2009 (Nordin, 2009). I Sverige är det flest äldre män, men i Storbritannien t ex är det i åldern 15-44 år fyra gånger så hög risk för självmord bland män än för kvinnorna i samma ålder, detta med 75 % ökning de senaste 10 åren (Watson, 2000, s 3). Att män är förövare i de flesta våldsbrott är nog allmänt vedertaget, men de är också offer i högre grad för dessa brott (2/3 av offren för våldsbrott är män)(Brottsförebyggande Rådet, 2011). Att män dör tidigare än kvinnor är något som de flesta tar för givet, i vissa länder är skillnader större och i andra mindre. I t ex Ryssland skiljer det ca 13 år i genomsnitt mellan män och kvinnor mot ca 4 år i Sverige (Statistiska Centralbyrån, 2011; Watson, 2000).

Liknande översikt skulle utan tvekan kunna göras på motsvarande sätt med kvinnors ohälsa, men syftet är att visa att det finns ett problem som behöver belysas. Dessa hälsoproblem kan relateras till destruktiva beteenden som är förknippade med en machoroll och som i sin tur är förknippad med att vara man (Connell & Lindén, 2008; Plantin, 2001; Watson, 2000). Connell (2009) menar att även om män i stort vinner på olikheter i könsordningen, vinner de inte lika. Vissa betalar istället ett högt pris (våld och övergrepp) för att de avviker från dominerande definitioner av manlighet. Varken kvinnor eller män tjänar alltså på att inte ifrågasätta denna typ av destruktiva stereotyper.

Mat och könsidentitet

Enligt Fischler (1988) är maten central för vår identitet, det vi äter visar hierarkier, grupperingar, skillnader och likheter mellan oss som människor, både som del av en grupp och som individ. Vi är vad vi äter, inte bara i mening av näring och energi, utan vi har också en känsla av att absorbera födans föreställda värden, såsom blod och kött - styrka och livskraft, enligt Fischler. Maten kan ge oss en känsla av tillhörighet, som i många religioner och nationell kultur, men den kan också vara en väg in i en kultur. Vi kan med andra ord ”äta” oss in i en kultur genom inkorporering av matens kulturella värden. På detta sätt använder vi oss av mat som en del i vår utveckling av identitet.

² Statistiska Centralbyrån är en Svensk myndighet som sammanställer officiell statistik för Sverige på uppdrag av regeringen.

Flera forskare har studerat olikheter mellan män och kvinnor i förhållande till kost (Jansson, 1993; O'Doherty Jensen, 2003; O'Doherty Jensen & Holm, 1999). Vad som är en "riktig" måltid verkar t ex vara en skilje fråga mellan de män och kvinnor som ingått i undersökningarna. Köttet är centralt för männen, medan kvinnor gärna äter vegetariskt eller åtminstone rikligt med grönsaker. En förklaring är enligt Jansson att köttet är "en oöverträffad energi- och näringskälla" (Jansson, 1993, s 28) och att det är de överordnade männen med deras energibehov som då ska ha denna föda. Men när Jansson studerat argumentet i sina undersökningar kunde han inte se att detta skulle vara ett reellt behov hos mannen. Inte heller kunde han se de statuskillnader som argumentet bygger på. Detta kan enligt Jansson vara ett tecken på att samhället är mindre könssegregerat idag än förr, då devisen "mest och bäst kött till mannen" var rådande. Men så ställer han sig frågan varför det gamla mönstret fortfarande är så tydligt "trots den historiskt sett relativt långt gångna jämställdheten" (Jansson, 1993, s 28). Som komplement till teorin om status kontra energi för Jansson in "något som mer diffust handlar om 'manlighet' och 'kvinnlighet'" (Jansson, 1993, s 28), att konsumtionsmönstret har förskjutits från att vara en återspeglning av könstillhörighet till att bli en könsmarkering. Från att äta kött för att man behöver det som man till att äta kött för att det är manligt.

Associationer mellan kött – styrka, kraft och virilitet – mannen, var tydliga i forskningsresultaten (O'Doherty Jensen, 2003; O'Doherty Jensen & Holm, 1999). Förutom kött och fisk associerades alkohol och fylla med "manlighet" medan frukt, grönsaker, kakor, sötsaker var markörer för "feminint". O'Doherty och Holm (1999) menar också att tabu och restriktioner av just kött för kvinnor har varit vanliga, samtidigt som män har tenderat att undvika mat som är associerat med kvinnor och barn eller med låg social status. Som ett exempel hänvisar de till forskning Pederby (1995) gjort i Sverige där attityder kring keso undersökts. I den undersökningen ansågs det som hälsosamt och nyttigt med keso bland kvinnor medan män undvek det till stor grad. Som anledning var att de ansåg keso för feminint (O'Doherty Jensen & Holm, 1999).

I kontrast till detta något könsstereotypa mönster såg O'Doherty Jensen och Holm (1999) att det fanns en skillnad i attityder även mellan männen, de män som hade högre utbildning eller stor inkomst hade matpreferenser som mer liknade kvinnornas. I boken *Mad, mennesker og måltider* (O'Doherty Jensen, 2003) utvecklar O'Doherty detta resonemang och menar att vi relaterar till mat som statusymboler och att dessa skiftar. Ser vi kvinnorna med lägre status äter männen i sin strävan efter hög social status inte sådan mat som associeras med dem, men anser vi att kvinnorna har högre status kan man som man också acceptera föda eller symboler med den associationen.

Levi m fl (2006) jämför könsideologi med rasideologi; irrationellt men ihärdigt och med stark social effekt. Levi menar att vi diskuterar kön som två dikotoma poler där män står för "rational mind" och kvinnor för "irrational body" (2006, s 92). Det är sedan dessa motpoler som definierar vad som är "lämpligt" uppträdande för respektive kön. Levi hänvisar till bl a Kimmel (1996) och menar att för män är det särskilt känsligt att visa feminina egenskaper i rädsla för att ses som fjolla ("sissy" min översättning). Det stora problemet är dock enligt Levi, att de föreställningar som ses som manliga står i motsats till sådant som är "bra" och "hälsosamt". Som exempel anger Levi hur män i mycket högre grad än kvinnor väljer oskyddad sex trots vetskap om sjukdomar och risker, men också hur de väljer mat. I Levi m fl (2006) av universitetsstudenter i Kalifornien såg de en stor skillnad i uttalat intresse för hälsosam föda (läsa etiketter, information om mat, mat i relation till hälsa) mellan könen. Där kvinnorna ansåg det viktigt och intressant med etiketter och liknande, ansåg männen det som oviktigt och omanligt. Själva vetskapen att kvinnor tänker hälsosamt är enligt Levi skäl nog för en man att ta avstånd från ett dylikt "feminint" beteende. Däri ligger faran och svårigheten

med att komma till bukt med den ökade ohälsan hos männen enligt Levi. En form av självska debeteende som manlig norm.

Alla är vi barn i början

Om vi ska förstå de mönster som vi ser kan det hjälpa oss att förstå hur de uppstår eller konstrueras. Med resonemanget att alla är vi barn i början, är män och kvinnor just bara barn som växt upp, under en viss struktur som påverkat dem att bli de de är idag. DeVault (1991) skriver i sin bok "Feeding the family" om familjen som en grupp konstruerad av mönster av delad aktivitet. Detta mönster varierar i olika sammanhang och skapar en bild av hur möjligheter och makt fördelas i relation till detta. Begreppet "familj" refererar därför till en idé eller tanke om social institution där vi tolkar hur en "familj" bör vara menar DeVault. I relation till denna bild skapar vi vår egen om roller och hierarkier inom och utanför denna grupp. Det är också här som konstruktioner om "pappa" och "mamma" föds, i en komplex struktur som rymmer både kön, aktivitet och personlighet. Dessa roller ses allt som oftast som vad personen är i definition av sitt biologiska kön och inte vad den gör, även om detta bara är en definition (DeVault, 1991). Ser vi till undersökningar om "familjen" ser vi hur dessa mönster framträder ytterligare.

När SCB sammanställer svensk statistik är det just den översiktliga uppdelning av biologiskt kön som definierar rollerna som mamma och pappa. Statistiken visar bl a att de flesta barn (73 %) bor med både mamma och pappa, men när dessa inte bor ihop bor långt många fler barn med mamma än med pappa (Statistiska Centralbyrån, 2004)^{3,4}. Mammorna är också de som tar ut i särklass fler föräldradagar jämfört med papporna och pappornas föräldradagar har till och med sjunkit i medeltal trots införandet av så kallad "pappa-månad" (Statistiska Centralbyrån, 2004).

I SCBs statistik om vem som gör vad hemma lägger mammorna allt mindre tid på "hemarbete" men det är inte papporna som tagit över då deras tid för hemarbete också minskat (Statistiska Centralbyrån, 2004)⁵. För samboende föräldrar har tiden man tillbringar tillsammans med sitt/sina barn ökat något för både pappor och mammor, men för ensamstående föräldrar har tiden minskat. Det som i sammanhanget ser lite underligt ut är att undersökningar samtidigt visat att barnens tid med föräldrarna minskat (Statistiska Centralbyrån, 2004). En förklaring är enligt SCB att föräldrarna umgås i högre grad med enskilda barn än med dem tillsammans.

Barnens tid när de närvarar vid förälders hemarbete har också det minskat totalt sett, men ökat något för papporna (Statistiska Centralbyrån, 2004). En förklaring till detta anser SCB vara att barn oftare bor växelvis hos mamma och pappa nu än vad de gjorde tidigare, då de oftast bodde uteslutande hos mamman. Tiden barnet och föräldern är tillsammans är dock fortfarande till största del under hemarbetet, därefter måltider och TV, tiden för samvaro vid hemarbete minskar ju äldre barnen blir.

Liknande trender med minskat hemarbete syns också internationellt. Amerikansk forskning visar att av den tid som minskat i hemarbete är det matlagningen som står för störst nedskärning (Kaplan, 2000). Tidskrävande måltider ersätts med micro-mat eller annat som går fort. DeVault (1991) ser i sin forskning (USA) att föräldrarna ofta äter frukost innan barnen och när de vuxna gör sig i ordning äter barnen sin frukost. Liknande trender ser DeVault

³ 18% bor hos mamma och 3% hos pappa, 4% bor växelvis, dvs lika mycket hos båda.

⁴ Hur det ser ut med andra familjekonstellationer än dessa framgår inte av statistiken.

⁵ För mammorna har tiden för hemarbete minskat ca 50 min från 1990 till 2000, för papporna ca 7 min.

också när det gäller övriga måltider. Bekvämlighet är enligt Kaplan (2000) den viktigaste komponenten i säljargumenten av snabbmat, som allt oftare ersätter det lagade målet. Barnen ska utfodras snabbt och effektivt. Den stolthet och tillfredsställelse som matlagningen stått för har för många istället blivit till en känsla av tvång, förtryck och motstånd och omtanken har blivit en börda, något som inte är frivilligt menar DeVault (1991). Hon menar också att hemarbete baserat på omtanke setts som något självklart och att det inte innebär ett arbete, inte ens bland de som utför det.

Jansson (1993) talar om ett nytt och ett traditionellt könsmonster i svenskt hemarbetet och då främst matlagning. Han menar att allt fler unga kvinnor saknar kunskaper om detta men att det ändå är de som ”engageras” i hemmet. Som motpol i Janssons undersökningar är det mannen som efter några år av ensamboende ger ett ”kunnigare intryck” (Jansson, 1993, s 27) i relation till matlagning. Anledningen till detta är enligt Jansson att män anser det ”nödvändigt” att få i sig två varma, tillagade mål om dagen medan kvinnor inte ser detta som så viktigt.

Även om Jansson (1993) ser att männen i hans studier lagar mat då de är ensamstående så ser han att en anpassning sker ”när man möter kvinna”⁶ och de börjar leva tillsammans. Däremot är denna anpassning inte ömsesidig utan sker med ”en kvinnornas anpassning till det manliga mönstret” som Jansson (1993, s 35) uttrycker det. Detta bekräftas av Dixey (1996) som också hänvisar till såväl Murcotts (1982) och sin egen forskning där man sett att det är kvinnan som anpassar sig till vad mannen i hushållet vill äta, även om det i dessa studier är kvinnan som står för matlagningen (Dixey, 1996). Också i Janssons (1993) undersökningar gällde detta, både för mängden mat men också vilken typ av mat det gällde. Köttets betydelse framträder tydligare och förtäring av detta sker långt mer än vad kvinnorna egentligen tycker är viktigt, till viss del på bekostnad av grönsakerna som mannen inte tycker är viktiga. Dock påpekar Jansson att de unga samboparen i undersökningen delar på hushållsarbetet, att männen är aktiva och de till och med hade lika stor del av hushållsarbetet i vissa hushåll. Men inledningsvis när dessa par ev får barn ser Jansson en ”markant” (Jansson, 1993, s 44) förskjutning av könsrollerna mot de traditionella. Kvinnorna tar då över all planering, de mesta av inköpen och matlagningen. Efter de första 12-18 månaderna sker en viss tillbakaförskjutning i att man delar mer lika, men, säger Jansson, det verkar vara någon form av ”tumregel” att ju mindre kvinnan förvärvsarbetar efter barnets/barnens nedkomst desto mer permanentas den ”traditionella” arbetsfördelningen mellan könen, mannen och kvinnan.⁷

Barn, mat och könsmonster

Ett flertal undersökningar har försökt att kartlägga hur könsstereotypa mönster ser ut hos barn (Caine-Bish & Scheule, 2009; Holub & Musher-Eizenman, 2010; Schuette & Killen, 2009; Von Soest & Wichstrom, 2009). Det dessa undersökningar framförallt visat är att skillnaderna mellan könen ökar med barnets ålder, från att vara obefintliga till att bli allt större. Som till exempel en långtidsstudie på norska barn (13-21 år) och deras syn på bantning och diet (Von Soest & Wichstrom, 2009). Flickorna i undersökningen bantade mer med stigande ålder men hos pojkarna ökade istället övervikten. I en amerikansk undersökning om barn och ungdomars (åk 3-12) matpreferenser (Caine-Bish & Scheule, 2009) syntes tydliga skillnader mellan

⁶ Detta är en omskrivning och sammandrag av den mer poetiska beskrivning Jansson (1993, s 26) valt: ”... en speciell relation, den som uppstår när en man och en kvinna efter några trevande turer slutligen faller i varandras armar och beslutar att det längre inte handlar om kärlek och attraktion utan också om en vilja att dela vardagslivets vedermödor...”

⁷ Då denna diskussion är helt och hållet heteronormativ skulle det vara intressant att se hur det ser ut i andra familjer än där kvinnor står i motsats till män, tyvärr saknas denna typ av forskning ännu.

könen. I genomsnitt föredrog pojkarna kött, fisk och liknande i betydligt högre utsträckning än flickor, som istället föredrog sötsaker, frukt och grönt. Ursprungligen fanns inte någon större skillnad, men med ökad ålder syntes en signifikant skillnad i framförallt konsumtion av kött och fisk. Forskare som undersökt ännu yngre barn (4-7 år) om deras kunskap om hälsosam mat såg redan i den åldern viss skillnad (Holub & Musher-Eizenman, 2010). Även om man inte valde helt olika mat så syntes vissa mönster när barnen skulle visa forskarna vilken mat de ansåg hälsosam. Flickorna valde mat med färre kalorier och mindre fett än pojkarna.

Hur amerikanska barn ser på hushållsarbete i relation till könsstereotyper har Schuette och Killen (2009) undersökt. De såg i sin undersökning att barn tidigt (förskola) särskiljer hushållsaktiviteter som könsrelaterade. Ju äldre barnen blev desto tydligare syntes de stereotypa mönstren. Pojkarna var de som hade starkast åsikter om detta och det var också de manliga rollerna som var mest stereotypa, både hos flickor och hos pojkar. Att hjälpa mamma var tänkbart för båda könen men för att hjälpa pappa skulle det vara en pojke enligt barnen. Likaså kunde en pojke diska men en tjej inte kunde laga ett bord.

... och förebilder

DeVault (1991) ser i sin forskning hur familjerna använde måltiderna som en grund för struktur och rutin i familjen. Det var dessa måltider som många såg som det som skapade familjen, långt mer än som utfodring av näring. DeVault såg att det var som en ritual, där individerna i sina olika roller bildade en grupp. DeVault skriver att färdigheterna att göra dessa måltider kan verka simpla, men vid närmare undersökning är färdigheterna av en komplex art, där planering och samordning ska samspela med praktisk kunskap om matlagning och hänsyn till alla inblandade. Dessutom, menar DeVault, att detta arbete ofta ses som självklart, att det är något som sker av bara farten, mer eller mindre osynligt. Vi behöver därför acceptera hushållsarbetet som en färdighet som man behöver lära sig enligt DeVault. Det första sätt som många lär sig detta komplexa spel av kunskaper och identiteter är just av sina föräldrar, det som bl a Fieldhouse (1998) och Säljö (2005) benämner primär socialisation.

En av de som undersökt hushållsarbetets förebilder är Cunningham (2001). Enligt henne utgör familj och hushåll en stor del av hur barnet skapar sin bild av de symboliska markörer som utgör dess byggande av könsidentitet. Genom att barnet studerar dessa skapar barnet föreställningar och attityder som följer med det vidare ut i livet. En undersökning (Blair, 1992) Cunningham refererar till visade t ex att den tid föräldern använde till hushållsarbete korrelerade positivt till hur mycket arbete barn med samma kön utförde i hemmet. Dock påpekar Cunningham att skapande av könsidentitet inte är knutet till förälder med samma kön utan snarare karakteristiska beteenden och attityder hos föräldrarna. I sin undersökning om hur detta samband ser ut konstaterar Cunningham att arbetsfördelningens betydelse för barnets attityd är som störst under barnets pubertet och tonår, men av mindre betydelse när barnet är yngre. 15-åringar med fäder som utförde ”stereotypt kvinnliga” arbetsuppgifter i hemmet hade i större utsträckning än andra positiva attityder till detta även senare i livet. Studien kunde också påvisa att föräldrarnas attityder till jämställdhet hade betydelse för hur tonåringen utvecklade sin syn på detta. Barn med mödrar som hade positiva attityder kring jämställdhet under uppvuxen visade sig i högre grad än andra anse att en jämlik arbetsfördelning i hushållet var viktig även som unga vuxna.

Erickson (2005) tar resonemanget om föräldrars påverkan av barnens attityder och könsroller till en annan kontext. Genom att se på hushållsarbetet i relation till känslomässiga termer bygger vi våra könsidentiteter, men också tvärtom menar Erickson, då vi laddar hushållsarbetet med känslor om omtanke och kärlek är vi mer benägna att låta detta arbete ta

plats. Ju mer ”feminin” karaktär vi antar som person desto mer hushållsarbete är man beredd att utföra. Kvinnorna i Ericksons undersökningar såg sig själv i betydligt högre grad i detta sken än männen. Ju mer ”traditionell” syn på könsroller man hade desto större blev skillnaderna.

I sin undersökning *Barn, mat och kön* har Thorsted och Sellerberg (2006) vänt på frågan, och undrar hur barnet påverkar familjen. De skriver att barnet bryr sig mycket om mat men inte har så stor makt över maten i direkt mening. Barnet känner sig inte involverat och därför inte heller intresserad att i någon större utsträckning att delta i arbetet hemma. Däremot ser de att familjen anpassar sig till barnet genom att ta hänsyn till vad barnet anser gott och inte. Detta i en ständig konflikt med vad de vuxna anser att man ”bör” äta. Barnets påverkan på familjen ökar med ålder och som tonåringar har de betydligt större makt över maten än de hade som små barn. Forskarna påpekar att om barnen skulle engageras mer i hemmet skulle också deras involvering i att hjälpa till hemma öka, och därmed kunskapen. De ser att skolan och framförallt skolämnet hem- och konsumentkunskap har en viktig roll i detta.

Omtanke - ”A relationship of care”

Kaplan (2000) har intresserat sig för barnets eget perspektiv på hemarbetet och sin roll hemma. Hon har gjort intervjuer med 11–14-åringar (pojkar och flickor, i Kalifornien, USA) om deras del av hemarbetet. Som kontrast till den lite mer passiva roll som Thorsted och Sellerberg (2006) utmålat hos de yngre barnen ser Kaplan en tillvaro präglad av känslor och engagemang hos många av dessa tonåringar. Barnen delar de vuxnas omtanke och känslomässiga resa, både som mottagare men också som givare, ”a relationship of care” som Kaplan (2000, s 476) uttrycker det. Ett exempel på detta är hur omtanke (min översättning av ”care”) gestaltar sig i form av mat, bland det mest fysiskt primära för ett barn. Förutom att vara en bärare av symboler som styrka och dylikt, är mat också en symbol i sig. Där den som bjuder på maten också delar dess kvaliteter med mottagaren. Att servera någon mat är att ge den en inbjudan och en del av det man själv strävar efter, omtanke om den andre med andra ord. Kaplan (2000) föreslår att om barn får öva omtanke genom så enkla saker som matlagning så har de större möjligheter i framtiden att vara omtänksamma vuxna. Att laga mat tillsammans med föräldern är också ett sätt att få och öva kontakt. Lagar man till föräldern/familjen är det en chans att visa denna vad man kan och få bekräftelse. Kaplan skriver hur stoltheten i att bidra och visa vad man kunde var tydlig i de intervjuer hon gjorde med barn. Många barn lagar också mat till sig själva, t ex gör sin egen frukost utan samvaro med familjen. Detta kan ses på flera sätt enligt Kaplan, att barnet tar hand om sig själv är en synvinkel, en annan är att barnet också tar hand om sin familj i och med detta. Barnen i intervjuerna menade att genom att göra sin egen frukost hjälpte de föräldrarna som hade det stressigt, så att föräldrarna hann med vad de skulle. Barnet är i det synsättet en del av familjens stödsystem (från Kaplans (2000, s 488) ”support system”), hjälpsam och kompetent. Det var enligt Kaplan ett sätt för många barn att ge tillbaka lite av den omtänksamhet de själva fått av sina föräldrar. Även om det kunde kännas tungt för vissa av barnen ibland så var det viktigt för dem att bidra med stöd till familjen, med det inte sagt att det var problemfritt.

För vissa barn i Kaplans (2000) studie var matlagningen inte längre en gåva av omtanke till familjen, utan ett krav eller en stark förväntan. För dessa barn var matlagningen inte lika präglad av stolthet utan, som bäst, av en känsla av oberoende och att göra sin plikt. Samma resonemang känns igen från DeVaults (1991) undersökningar av föräldrar, hur plikt och glädje nästan verkar som motpoler. När vi ser det arbete som ligger bakom omtanken kan vi förledas till att se det som arbete i bemärkelsen ”jobbigt” och inte något frivilligt eller autonomt. Detta står i kontrast till hur vi ändå behöver uppmärksamma arbetet som just arbete för att se den kompetens och tid som ligger bakom.

Hos ytterligare en grupp i Kaplans (2000) undersökning hade det gått än längre, där ville barnen inte alls visa omtanke gentemot sina föräldrar. De lagade ingen mat, inte ens sin egen. De uttryckte en ilska gentemot sina föräldrar som inte gjorde vad de tyckte att de skulle, som att ge dem lagad mat. Enligt Kaplan fanns där ett tydligt mönster av att ilskan egentligen var sorg över att de inte kände att de var värda föräldrarnas omtanke, och därför till viss del hämnades genom att inte ge något tillbaka.

Erickson (2005) påpekar att "emotion work", dvs arbete motiverat av känslor som t ex omtanke, är avgörande för att förstå hur hemarbete fungerar, och att detta behöver uppmärksammas tydligare. Risker finns annars att man ser detta som något kvinnor är istället för något kvinnor gör. Erickson menar att det är en kompetens vi lär oss, inte något vi föds med. Detta anknyter till Vygotskys teorier om sociokulturellt lärande där lärandet sker via kommunikativa processer i mellanmännsliga relationer, s k socialisation (Säljö, 2005). Ny forskning om hjärnan bekräftar också detta rent fysiologiskt och neurobiologiskt. Enligt dessa teorier är vi utrustade med något som forskarna kallar spegelneuroner (Bauer, Engvén, & Fischer, 2007). När vi observerar och känner med andra utvecklas förbindelserna mellan spegelneuroner och vi bygger upp ett nätverk, eller "interna arbetsmodeller", som gör att vi kan handla instinktivt på ett sätt som är "lämpligt" enligt dessa (Bauer m.fl., 2007, s 60). Förmågan till empatisk förståelse och medkänsla är beroende av hur väl dessa nätverk är uppbyggda, och de mellanmännsliga relationerna utvecklar i sin tur nätverket vidare. Joachim Bauer, som samlat denna forskning i boken "Varför känner jag som du känner", citerar psykologen Donald W Winnicott när han vill betona vikten av dessa relationer för oss som människor: "När jag ser på någon blir jag sedd, därför existerar jag." (Bauer m.fl., 2007, s 105). Empati och medkänsla är grunden för en fungerande kommunikation och för social samverkan, så kallad social kompetens. Förlorar man den färdigheten blir det problem, både för individ och för samhälle menar Bauer. Därför är skolans och lärarnas roll mycket viktig i sammanhanget, både för vår inläring av kunskap men än viktigare, för vår sociala kompetens och psykiska hälsa (Bauer m.fl., 2007). Eleverna behöver bli sedda som individer fortsätter Bauer, det är då de kan lära sig om relationer och omtanke och därmed också om sin plats i livet. Kaplan (2000) avslutar sin undersökning med en liknande slutsats, hon påpekar att omtanke ("caring") borde ses som en kompetens, lika viktig som en akademisk sådan.

Barn – pojkar – killar – män

En relativt tydlig bild om mäns destruktiva livsmönster kan urskiljas i tidigare nämnd forskning. Detta är således problematiskt, både för dem själva och för andra. Men vad ligger bakom beteendet och mönstret, eller är det ens ett mönster eller ett beteende? Connell (som är en av de högst ansedda sociologerna på området om manlighetsforskning) menar att vi inte kan tala om maskulinitet eller manlighet på det polära eller dikotoma sätt vi tidigare gjort (Connell, 2009; Connell & Lindén, 2008). Där man och maskulint är ena sidan och kvinna och feminint är andra. Istället menar Connell (2009) att vi är en blandning av feminina och maskulina egenskaper i olika blandningar. Connell uttrycker det så här:

Most discussions of gender in society emphasize a dichotomy. Starting from a presumed biological divide between male and female, they define gender as the social or psychological difference that corresponds to that divide, builds on it or is caused by it. In its most common usage, then, the term 'gender' means the cultural difference of women from men, based on the biological division between male and female. Dichotomy and difference are the substance of the idea. (Connell, 2009, s 9)

Connell (2009) fortsätter alltså på det spår som tidigare lagts av den amerikanska post-strukturalisten Judith Butler (2004), att själva uppdelningen är grunden till polariseringen. Vi

behöver därför hitta andra sätt att se verkligheten menar Connell, annars missar vi att det är människor det handlar om, med all sin komplexitet. Vi behöver därför flytta uppmärksamheten från skillnader till ett fokus på relationer (Connell, 2009).

Om man i enlighet med social teori⁸ definierar ”strukturer” som mönster i sociala relationer kan man förstå genus som en social struktur. Strukturen har inte ett fixt eller statistiskt värde utan är något vi konstruerar i sociala sammanhang och aktiviteter (Connell, 2009). Precis som andra sociala strukturer är kön (gender) också flerdimensionellt, det handlar inte bara om sexualitet, identitet, makt eller biologi utan om alla dessa och mer, och på en gång beroende på den kontext vi ser det i (Connell, 2009).

Connell föreslår att vi istället för att använda ”maskulinitet” använder oss av ”maskuliniteter” då vi menar olika saker när vi säger det beroende på kontext (Connell, 2009). Är vi gamla, unga, svarta, vita, från Sverige eller USA, homosexuella eller transsexuella när vi säger det och vad betyder det då för oss?

Det är också denna förvirring av begrepp som gör att vi tänker att vi ska vara på ett eller annat sätt, vi har en bild av en norm som ingen egentligen tillhör eller kan uppnå. ”Manlighet” blir en fälla, där destruktivt beteende, som att supa och ”inte bry sig” eller bara vara heterosexuell, ska särskilja mannen från ”omanligt” och därför ge honom tillhörighet i gruppen där detta premieras (Connell & Lindén, 2008; Frangeur & Nordberg, 2008). Men det är inte beteendet som är könet, lika lite som när Erickson (2005) påpekar att hushållsarbetet är något kvinnan är utan något hon gör, är ”manlighet” att vara ”man”. Könsidentitet är en kompetens som vi lär oss menar Connell (2009), men den är i den bemärkelsen både flexibel och under ständigt prövande. Beroende på kontext skiftar formen och vad som uttrycks.

I de flesta av ovanstående undersökningar är detta resonemang inte alls aktuellt, t ex Janssons (1993) undersökningar bygger mer eller mindre på dessa motpoler, liksom statistiken från SCB (2004, 2006, 2009a, 2009b, 2009c), där biologiskt kön delar människan i två grupper. Dramaturgin i berättandet verkar vara den riktiga motivationen till uppdelningen snarare än en faktisk bild av hur det är. Kvinnor gillar sallad och män äter kött om man ser det i en vinkel, men går man in i problematiken blir denna bild allt mer komplex, otydlig och diversifierad. Generaliseringen befäster vad som är ”manligt” och ”kvinnligt”. Om vi istället skulle se komplexiteten och diversiteten bland människorna vad skulle framträda då? Är mannen enbart en stereotyp eller vad finns bakom generaliseringen?

⁸ Min översättning av ”social theory”

Syfte

Problemformulering

Stora skillnader finns alltså strukturellt när det gäller kön, hälsa, mat och hushållsarbete, men det är inte några absoluta motpoler som könen utgör utan en gradient. Det vi gör är det som definierar oss inte vad vi är. Då tonårstiden i flera av tidigare undersökningar visat sig vara extra känslig och stå för stor del av påverkan är det också här insatser kan vara aktuella. Men för att kunna göra ev insatser eller bara för att få en tydligare bild av området krävs det fler undersökningar av hur könsroller påverkar inställningarna till hemarbete. Denna undersökning vill undersöka detta närmare, är killar så stereotypa som statistiken utmålar eller kan vi se komplexiteten bakom rollen?

Syfte och frågeställningar

Övergripande syfte

Övergripande syfte med arbetet är att på ett djupare plan förstå hur killarnas tankar kring omtanke, empati och mat/hushållsarbete/”emotion work” samspelar med utveckling av identitet, samt hur detta kan tänkas påverka deras framtida roll i hushållet och samhället. Detta för att ge oss viktig information och insikt i hur vi kan arbeta med området i skola (speciellt hem- och konsumentkunskapen) och samhälle.

Delsyfte

Då det övergripande syftet är en för stor fråga för en C-uppsats avgränsas undersökningen till ett delsyfte: Att få insyn i hur tonårskillar tänker och känner kring hemarbete, familj och omtanke.

Symbolik

Då omtanke och känslor kan vara svårt att undersöka används mat, måltiden och hemarbete som utgångspunkter i undersökningen. Dessa kan förstås som symboler för omtanke och gör undersökningen mer konkret i sin utformning. Samtliga frågeställningar är fokuserade på värderingar och kvaliteter som informanten förknippar med dessa, alltså inte primärt det strukturella och schematiska redogörandet för aktiviteten.

Frågeställningar

1. Hur ser måltiderna i hemmet ut och hur upplevs de av informanten?
2. Hur deltar informanten i hemarbete och måltider?
3. Hur uppfattas kunskaper kring hemarbete och måltider av informanten?
4. Hur tänker informanten på sin egen framtid i relation till hemarbete och måltider?
5. Hur gestaltas insikt och empatisk förståelse över sin egen och andras aktivitet i måltider och hemarbete av informanten?

Metod

Datainsamling

Då frågeställningarna var av typisk kvalitativ ansats valdes insamlingsmetod utifrån detta, dvs fenomenets gestaltning framför t ex frekvens (Bryman & Nilsson, 2002; Esaiasson, 2007). En vanlig datainsamlingsmetod med kvalitativ ansats är en intervju vilket valdes i detta fall. Typen av intervju som valdes var en sk ostrukturerad eller till viss del semi-strukturerad intervju, dvs en intervju med vissa grundfrågor (se bilaga 1) som sedan användes mer som stöd i samtalet/konversationen (Bryman & Nilsson, 2002; Kvale & Torhell, 1997). Frågorna ställdes inte i någon ordning eller med vissa ord utan fungerade som teman kring vilket samtalet kretsade. Frågorna kan också ses som ”tematiska frågor” som i samtalet kompletterades med uppföljningsfrågor och tolkande frågor (Esaiasson, 2007, s 298). Fördelen med denna typ av intervju är en flexibilitet som kan bidra till att djupare förstå informantens världsbild på ett utforskande sätt (Bryman & Nilsson, 2002). Att viss grundstruktur fanns i frågorna var helt enkelt för att kunna ha viss jämförelse mellan informanterna. Utan struktur skulle friheten bli större, men det skulle också kunna innebära att materialet inte kunde jämföras mellan informanterna.

Grundfrågorna/intervjuguiden utformades efter de teman som definierat i syftets frågeställningar. Tanken var att det inte skulle kännas som ett förhör utan mer som en konversation kring frågor dvs en samtalsintervju. En samtalsintervju ger större utrymme för interaktion än en traditionell intervju enligt Esaiasson et al (2007, s 238). Frågorna centreras kring barnets vanor och inställningar till måltider och hemarbete. Dessa frågor var inte synliga för informanten utan användes mer som stöd för intervjuaren. Inga andra hjälpmedel (som t ex bilder eller mindmaps) användes i samtalen, just för att syftet var att det skulle kännas som ett samtal.

Av intresse var också själva samtalets utveckling, om jag som ”medresenär” i samtalet kunde se skiften hos personen i förhållande till ursprungliga tankar. Detta kan ge viktig information om hur samtal och reflektion inom området påverkar individen (Kvale & Torhell, 1997, s 12). Spegling och omformulering av informantens svar, eller tolkande frågor, var en metod som användes i intervjun, detta för att fördjupa den känslomässiga aspekten av intervjun samt bekräfta och testa tolkningar (Esaiasson, 2007; Kvale & Torhell, 1997). De känslomässigt underliggande delarna är centrala i förståelsen för omtanke och empati, men också i att skapa insikt för personen i fokus för samtalet (Kvale & Torhell, 1997).

Alla intervjuer spelades in digitalt och vissa anteckningar fördes efter samtal, detta då samtalet skulle analyseras i detalj, vilket underlättas av inspelning (Bryman & Nilsson, 2002). Tid bokades för intervjuer med informanten själv och när det passade dem. Intervjuerna skedde utom i ett fall i informantens hem där de själva valde att sitta, ofta i sitt eget rum. Dock önskade jag avskildhet från föräldrar och andra under intervju vilket de accepterade. Anledningen till detta var att jag ville att informanterna skulle känna sig fria i att dela med sig av deras bild av vardagen, utan anpassning till förälder. I undantagsfallet var det inte möjligt att vara i informantens hem och efter överenskommelse (och löfte om glass) kom han hem till mig för intervju då han ändå befann sig i närheten. Intervjuerna varade ca 20-35 minuter, denna tid var inte beräknad utan kändes naturlig då det fanns en viss rastlöshet hos informanterna.

Urval

Då samtalsintervjuer kan vara tidsödande i utförande och bearbetning begränsades antalet informanter till 5-6 st, detta är också enligt de rekommendationer institutionen gett inför

denna typ av uppsats. Någon teoretisk mättnad kan man kanske inte ens få med denna frågeställning vilket gör att en övre gräns blir svår att se (Esaiasson, 2007). Vid färre är det dock svårt att se mönster och kunna dra några slutsatser, vid fler skulle materialets omfattning bli för stor för den utsatta tidsramen. Då jag hade viss svårighet att hitta lämpliga informanter hamnade antalet på den lägre siffran; fem stycken totalt. Denna uppsats kan också ses som en pilotstudie inför en vidare undersökning, utifrån det perspektivet är antalet också en acceptabel medelväg.

Ursprungligen skulle urval ske på en närbelägen skola, men bl a påsklov gjorde detta administrativt utdraget med samtyckesbrev som skulle skickas hem osv. Därför gjordes istället ett annat sk bekvämlighetsurval (Bryman & Nilsson, 2002), där jag kontaktade de jag kände med barn i denna ålder för intervju. Detta val gjordes utifrån att det skulle vara enkelt och snabbt att komma i kontakt med så väl informant som vårdnadshavare. Då undersökningen är av kvalitativ art är inte heller generaliserbarhet i form av slumpmässigt urval nödvändig (Bryman & Nilsson, 2002). Varje individs tankar är lika aktuella och ”sanna” som någon annans, oavsett urval, i denna undersökning (Esaiasson, 2007).

Fem stycken killar 12-17⁹ år (i enlighet med frågeställningen) ur bekantskapskretsen kontaktades genom sin vårdnadshavare för intervju. Tre av killarna kände jag relativt väl då jag umgåtts med familjen under ett flertal år, av dessa var två stycken syskon. Två av killarna hade jag bara träffat vid enstaka tillfälle, men i båda fallen har jag umgåtts med deras förälder/föräldrar en längre tid. Samtliga tillfrågade gav sitt samtycke till medverkan, både föräldrar och barn.

Etiska överväganden

Då en forskningsrapport kan anses som allmän handling är konfidentialitet en viktig etisk princip för att skydda källan, i detta fall kan det dessutom anses som extra känsligt då det handlar om barn och ungdomar (Vetenskapsrådet, 2011). De riktiga namnen har därför ersatts med fingerade namn efter transkribering och vidare användning i forskningen. Då urvalet är baserat på personliga kontakter går det inte heller spåra dessa till t ex skola eller dylikt.

I enlighet med Svensk lagstiftning för forskning som involverar människor, ska målsman ge sitt samtycke för intervju med barn under 15 år (Vetenskapsrådet, 2011). Samtliga kontakter med informanterna gick genom deras föräldrar. Målsman informerades om syftet med intervjun och frågade därefter sin son om han ville vara med på intervju. De gav med sin vidare kontakt alltså samtycke till intervju.

Vetenskapsrådet (2011) påpekar också att barnet ska informeras i så stor mån som möjligt. Innan intervjun påbörjades informerades därför informanten om syftet med undersökningen, att intervjun skulle spelas in, att hans identitet inte skulle röjas (skydd av källa) och om att han kunde avbryta när som helst, även efter intervjun. Han fick också information om att det var helt frivilligt och att han kunde välja att inte svara på frågorna om han inte vill det. Viktigt var också att informanten kände sig trygg och respekterad under och efter intervjun.

Däremot gick inte informationen in på att känslor som t ex omtanke som skulle undersökas då detta skulle föregå frågorna och troligen färga svaren, därför uppgavs lite mer neutralt ”tankar om hur de hjälpte till hemma” och ”måltider” som fokus för intervju i informationen (Kvale & Torhell, 1997).

⁹ Killen som var 12 år skulle fylla 13 detta år och sågs därför som inom ramen för undersökningen - tonåring.

Bryman (2002) nämner utöver etiska principer kring information, samtycke och skydd av källa även skydd mot skada. Även om en intervju kan möta personliga känslor och påverkan av personen kan ske i samtalet så är den i detta fall inte av en sådan karaktär att det anses som extra känsligt eller leda till skada för informanten.

Databearbetning

Allt inspelat material transkriberades ordagrant. Detta kompletterades med anteckningar om observationer och andra uttryck. Som utgångspunkt för analys används sk fenomenografi. Denna metod beskrivs av Dahlgren och Johansson som en metod väl lämpad för att analysera och beskriva människors tankar om olika fenomen i omvärlden utifrån enskilda intervjuer (Fejes m.fl., 2009). De beskriver att uppmärksamheten i metoden är att se variationen mellan människors uppfattningar kring fenomen snarare än fokus på likheter. Det fenomen som betraktas uppfattas på olika sätt av betraktaren och uttrycks också på olika sätt. Dahlgren och Johansson (Fejes m.fl., 2009) beskriver denna metod i följande steg:

1. Bekanta sig med materialet genom genomläsningar
2. ”Koncentrering” eller ”kondensering” av samtalet i kortare sammanfattningar för att få en tydligare överblick
3. Jämförelse av informanternas syn på fenomenet/fenomenen
4. Gruppering av teman eller kategorier
5. Artikulera kategorier – Likheter i materialet i teman eller liknande växer fram ytterligare
6. Namnge kategorier – En namngivning sker för kategorierna
7. Kontrastiv fas där kategorierna jämförs och ev justeras

I detta arbete sammanföll de kategorier som framträdde med de frågeställningar arbetet hade, dessa namngavs i kortare form som kategorierna – Måltiderna, Informantens hemarbete, Kunskaper kring hemarbete och måltider, Tankar om framtiden samt Empatisk förståelse kring hemarbetet. Men för att nå ytterligare underliggande meningar har analysen därefter upprepats med empati och omtanke som nyckelord. Detta sista steg bildar den övergripande analysen av resultatets tidigare delar.

Resultat

Resultatet presenteras först under respektive tema som samtalen kretsade kring. De första temana är mer beskrivande hur informanterna såg på måltider, kunskap och hemarbete. Den sista rubriken ”Empatisk förståelse kring hemarbetet”, är övergripande och riktar in sig mer specifikt på de känslomässiga aspekterna, omtanke och empatisk förståelse. De tidigare rubrikerna kan ses som en bakgrund för att kunna förstå kontexten kring detta. Avslutningsvis redovisas en övergripande tolkning eller analys av resultatet. I resultatet används fingerade namn¹⁰ för att bibehålla informanternas skydd av identitet, men samtidigt markera att det är personer det handlar om, samt för att få en känsla av helhetssituationen för dessa personer. För att ge en överblick vilka dessa personer är kommer först en liten kort presentation av dem.

Albert 16 år

Bor med mamma och pappa i en förort till Stockholm. Har en äldre bror som inte längre bor hemma.

Ben 14 år och **Carl** 17 år, bröder

Bor med mamma och hennes pojkvän i en närförort till Stockholm, sporadisk kontakt med pappan och dennes nya familj med enstaka övernattningsar.

David 12 år (fyller snart 13)

Ska bo varannan vecka hos mamma och varannan hos pappa men bor ändå oftare hos mamma. Mamman bor med sin nya pojkvän, deras dotter på 3 år och en lillebror på 8 år i Stockholms innerstad. Pappan är ensamstående i en närförort till Stockholm, men har ibland hand om ännu ett yngre syskon till David från ett senare förhållande.

Erik 14 år

Bor varannan vecka hos mamma – pappa, som båda bor ensamma, den ena i närförort till Stockholm och den andra i innerstaden. Enda barnet.

Måltiderna

Den bild som killarna utmålade av måltiderna i hemmet hade vissa gemensamma drag men samtidigt var de väldigt olika. Endast en av informanterna, Albert, bodde med båda sina biologiska föräldrar, de andra bodde i olika grad hos mamma och pappa, och i tre fall även med dennes nya familj eller partner. När de som bodde hos olika föräldrar berättade om hur måltiderna såg ut var det oftast deras måltider med mamman de talade om. Vi talade i flera av intervjuerna inte om hur boendet mellan de olika såg ut mer ingående men då jag undrade över detta kompletterade jag genom samtal denna information. Det visade sig att killarna, utom i två fall, talade mest om boendet och måltiderna med mamman för att de bodde där störst del av tiden och kände sig mer hemma där. David bodde lika mycket hos båda föräldrarna men kände sig ändå mest hemma hos mamma där de mesta av hans saker var. Erik sa inget om vilket som kändes som mest hemma, men samtalet kom ändå att handla mer om boendet med mamman då det var där han hade mest att berätta om måltiderna.

Middagen var den måltid som var för hela familjen, det var vid den som man möttes då de andra måltiderna var mer spridda. Middagen var också den som till största del lagades av mamman, i undantagsfall var det pappan om denne bodde med dem, eller den nya partnern

¹⁰ Namnen är satta från A-E och med namn som både kan ses som internationellt gångbara men också som svenska. Enstaka namn som t ex Hassan eller Huang har valts bort då de allt för tydligt skulle särskilja personen från de andra och troligen indikera en ”annorlunda” bakgrund. Dock vill jag poängtera att flera av barnen har föräldrar med annan nationalitet bakgrund än svensk, men då denna undersökning inte vill fokusera på etnicitet utan individ valdes mer ”neutrala” namn.

som lagade. I de fall barnet bodde med bara en pappa lagade han mat. Hemma hos Albert lagade pappan något mer jämfört med de andra, i Davids familj lagade inte den nya partnern till mamman mat alls. Det var hos de flesta av dessa killar lite som en hierarki där mamman var högst ansvarig, där efter kom pappa eller sambo och efter det kom barnen eller informanterna. Gjorde inte mamman måltiden föll det på den andra vuxne, gjorde den inte den heller blev ansvaret barnets. I Ben och Carls familj var restaurangbesök eller färdig mat högre i hierarkin än sambon som enligt killarna enbart kunde laga en rätt.

På helgerna kunde familjerna även äta luncher tillsammans i flera fall, men det var middagarna som de såg som gemensamma i det stora hela. Samtliga informanter sade sig tycka om de gemensamma måltiderna till största delen. Ett par kunde uppskatta att äta på sitt rum i vissa fall, men de ville inte välja bort de gemensamma stunderna, som för dem var ett tillfälle att träffas och samtala. David berättade om hur tråkigt det var att äta middag hos pappa då denna tittade på fotboll under middagen och barnen fick äta själv i köket. Det var ”trevligare” att äta med andra än ensam som Albert uttryckte det. Alla informanter sade sig också äta ute med kompisar ibland, en pizza eller liknande. Ibland kunde de också äta hemma hos en kompis om dennes familj bjöd på mat, men ingen i undersökningen lagade mat tillsammans med sina vänner.

Informantens hemarbete

Samtliga informanter sade sig hjälpa till hemma på något sätt, göra sin egen frukost, plocka undan sin tallrik och annan disk efter mat, hacka grönsaker och annan enklare assistans, eller göra egen mat när ingen var hemma. För de äldre killarna lät det ganska självklart att hjälpa till om man blir ombedd, men för den yngsta, David, skedde detta under så våldsamma protester så mamman inte längre bad om det, det var enklare för henne att göra det själv. Alla killarna hade någon gång lagat mat till familjen, om än relativt få gånger för de flesta. Albert kunde t ex laga mat till sina föräldrar när han märkte att de var irriterade på att han spelat för mycket datorspel, för att blidka dessa en aning. Två av informanterna hade lagat mat från hemkunskapen¹¹ som de tyckte om och ville dela med sig av. Erik som bodde varannan vecka hos pappa/mamma, lagade just detta år mat en gång i veckan helt själv hemma. Detta kom sig av att han hade som hemkunskapsläxa att laga mat och diska till familjen, han var därför den som lagade i särklass mest mat hemma.

Annars var det vid familjemedlemmarnas födelsedagar som samtliga kunde tänka sig att laga mat, och hade i de flesta fall även gjort det. Det som var tydligt var också att flera av killarna uttryckte en osäkerhet inför detta, om de var bra nog. David berättade om hur han lagat pannkakor till sin mammas födelsedag trots att han visste att hon inte gillade pannkakor, för han kunde inget annat. Men hon hade blivit glad ändå sade han. Albert berättade att han gärna skulle vilja laga mat till någon som fyllde år, men då han bara kunde göra makaroner valde han bort det, då han inte tyckte det var passande när någon fyllde år. Däremot hade han bjudit på frukost på sängen flera gånger, men det räknades inte riktigt enligt honom.

När killarna tillfrågades varför de inte lagade mat så uppgav bröderna Carl och Ben framförallt tid som begränsning, de ansåg sig ha för mycket att göra och ville ha sin ”fritid”. Detta var dock väldigt varierat, Ben hjälpte gärna till med maten men inte disken, Carl och Erik kunde tänka sig att göra det som behövdes, Albert såg det som plikt och gjorde det även om han inte gillade det och David vägrade mer eller mindre. Det som underlättade för dem att hjälpa till var om de hade lov, det var helg eller framförallt om föräldern bad om hjälp. Flera

¹¹ Då informanterna använde ”hemkunskap” som namn för skolans ämne hem- och konsumentkunskap, används detta i texten även om det inte är korrekt namn för detta.

av killarna uttryckte också att det kändes som ett så stort projekt att börja laga mat då de skulle handla, kunna utrustning och planera så de struntade i det. Hade det varit enklare eller om allt fanns hemma så skulle de oftare laga mat trodde de.

Det var också olika vem de hjälpte med matlagningen när de gjorde det. Ben och Erik hjälpte mamma då och då med att laga mat. Albert anmärkte att han fick hjälpa till mycket mer när det var pappa som skulle laga mat. Pappa var mer noga med att det skulle vara rättvist, var hans argument för detta. Detta var motsatt hos Erik som ofta hjälpte mamma med maten men aldrig pappa, hos mamman var det mer att göra då de inte hade diskmaskin resonerade han. I hans fall var det mamman som var noga med att de hjälptes åt. Hon frågade vad de skulle äta, de hjälptes åt att handla och laga maten. Ibland hade de överenskommelser när den ena hade mycket annat att göra, att denne då gjorde lite mindre, men oftast hjälptes de åt på något sätt. Ibland fick han massage av mamman eller annan kompensation för att han gjort mer än hon vid måltiden, det tyckte han var schysst. De två bröder som var med i undersökningen, Ben och Carl, hjälptes åt när de lagade mat när de var ensamma hemma, men det var Ben som stod för matlagningen och Carl för städandet. Ben gillade att laga mat men avskydde att plocka undan, Carl tyckte det var ok att plocka undan och var inte så förtjust i att laga mat. Att Ben lagade mat åt den andra förklarade han också med att han inte tyckte om att hoppa över måltider, medan hans bror kunde göra detta utan problem. När han lagade åt sig själv kunde han också laga åt sin bror tyckte han, något annat hade varit ”oschysst”. Att han dessutom fick hjälp med att plocka undan var en vinst för båda tyckte han.

Kunskaper kring hemarbete och måltider

Attityder till hur svårt hemarbete och då främst matlagningen var varierade, men till stor del verkade en pragmatisk förhållning till området råda. Killarna uttryckte att det ”bara var att sätta igång” och att man lär sig av sina misstag. De menade att de kunde läsa recept och när de väl flyttade hemifrån och tvingades sätta igång skulle de göra det. Det allra svåraste var att vänja sig, som Carl uttryckte det, man lär sig också tycka det är kul under tiden man tvingas göra det menade han. På samma sätt hade också deras föräldrar gjort diskuterade de. Flera av informanterna trodde också att deras föräldrar hade lärt sig mycket av sina föräldrar. Denna kunskap gällde både matlagning och roller menade de. Ben menade att hans mamma hade fått med sig från barndomen att hon skulle laga mat för att hon är kvinna, inte för att det var något genetiskt. Albert sade att han tyckte att det var relativt jämställt hemma hos honom och detta hade lett till att han förstod att man behöver hjälpas åt hemma även i framtiden. På samma sätt menade Ben att han lärt sig uppskatta mat och matlagning då båda hans föräldrar gillade detta.

Men även om de tänkte att det bara var att sätta igång uttryckte alla utom Erik att de tyckte det var svårt på olika sätt. Hur var lite flytande, många uttryckte att de inte tänkte på det så mycket. Bara Ben specificerade ytterligare att han tyckte det var svårt att ”förstå hur allt funkade”. Bara en av killarna, Erik, tyckte det var enkelt med att laga mat, det var också han som lagade mat oftast av de fem. Hemkunskapen som kunskapskälla nämndes av samtliga informanter, Albert tyckte dock att det var för svåra saker man gjorde i hemkunskapen, sådant han inte skulle välja att göra hemma i framtiden, han ville ha enklare rätter. Detta var precis i motsats till Erik som tyckte att han inte lärt sig något nytt i hemkunskapen, han tyckte det var för enkelt och att det inte gav honom så mycket. David hade bara haft hemkunskap kort i åk 4 men såg fram emot att ha det igen. Flera av killarna berättade också om hur de lagat samma rätt från hemkunskapen även hemma, då de lärt sig denna och kunde få visa detta för familjen.

Även om killarna hjälpte till olika mycket uttryckte de ändå att de borde hjälpa till mer, utöver själva avlastningen det skulle innebära för föräldern, för att lära sig mer om hemarbete till de flyttar hemifrån. När Erik berättade om varför han trodde att mamman bad honom hjälpa till

hemma, var det till viss del för att mamma vill ha hjälp och avlastning. Men en annan anledning att hon sa till, tänkte Erik, var omtanke om honom, så att han skulle lära. Denna anledning motiverade honom också att hjälpa till mer hemma. David sa att en av de dummaste sakerna med att inte hjälpa till eller dela på arbetet, både nu och i framtiden, var just att man förlorade erfarenhet och kunskap.

Tankar om framtiden

När samtalen gick in på hur informanterna ville att det skulle vara när de flyttade hemifrån så fanns där en tydlig bild av att det skulle vara lättare med hemarbete om man bodde tillsammans. Skulle de bo ensamma tänkte de att det troligen skulle bli sämre mat som gick snabbt och enkelt att göra, som pasta och ketchup eller Micro-mat. Fyra av informanterna ville därför bo med en eller flera kompisar när de först flyttade hemifrån, men David ville bo själv då det blev för jobbigt om man skulle flytta isär. Det skulle vara roligare och lättare om man bodde tillsammans med någon annan trodde de alla, dessutom slipper man vara själv hela tiden menade Erik. Man kunde hjälpas åt och man kunde turas om, samtidigt som det blev roligare att bjuda någon annan på maten. Att de skulle dela arbetet lika i hemmet var självklart för samtliga killar; ”man vill ju inte vara en slavdrivare direkt”, sa Albert. David var inne på liknande spår och sa att om någon hela tiden satt i soffan när den andra lagade mat blev det dålig stämning och inte bra för någon, dessutom kunde det bli väldigt jobbigt om man flyttade isär, för då kunde den som suttit i soffan ingenting själv.

Däremot var en uppdelning på olika arbetsuppgifter lite olika. Ben kunde tänka sig att laga mat mer eller mindre hela tiden om han slapp plocka undan. Samtidigt tänkte han att det kunde vara skönt att bytas av med matlagningen ibland, när man var trött efter jobbet till exempel. Hur mycket man tänkte på dessa frågor varierade också mellan killarna, vissa hade tänkt mycket på att flytta hemifrån och hur det skulle vara medan andra i väldigt liten utsträckning. Dessutom hade man tänkt på det på olika sätt. Carl hade redan börjat tänka på hur han ville bo, men inte på hur det skulle vara med matlagningen. Den som tänkt mest på saken var Ben, som planerade att gradvis öka sitt ansvar. Han skulle flytta till lägenhetens uthyrningsdel som första boende för att känna hur det känns och tills han ”lärt sig ansvar” nog att flytta till något mer långsiktigt. David uttryckte störst oro kring att flytta hemifrån, han var till viss del väldigt lättad över att han inte behövde tänka på det riktigt än, utan kunde njuta av att låta föräldrarna sköta maten. Erik såg inte heller direkt fram emot att flytta hemifrån då han tyckte det skulle vara lite skrämmande med att allt skulle förändras och bli nytt, men som han sa: ”Men allt måste ju börja någonstans”.

Empatisk förståelse kring hemarbetet

Till viss del kan man se det som att samma pragmatiska syn killarna hade kring kunskaper om matlagning rådde även kring vem som gjorde vad hemma. Mamma lagade mat för att hon var mamma, det ingick i rollen som förälder tyckte Carl. Ben sa att någon bara måste göra det, mamman var den som tyckte om att laga mat mest av familjemedlemmarna, därför var det hon som gjorde det, hon hade lärt sig tycka att det var kul. Skulle hon inte vilja laga mat skulle hon väl säga det tyckte Carl.

Samtidigt visade de förståelse för att mamma inte alltid tyckte det var så kul. Carl sa att han ibland tänkte på att det måste vara jobbigt för mamman med matlagningen, då han visste hur lite han själv ville laga mat. När de själva hjälpt till med maten var en tydlig del av motivationen just att avlasta mamman eller pappan, att dessa blev glada för att ”de slapp laga mat”. På samma sätt resonerade Ben när han lagade mat åt sin bror, denna blev glad för att han slapp själv. Att hjälpa till med matlagningen var också ett sätt att avlasta den som hade huvudansvaret. Hemma hos Erik brukade han och mamman dela upp arbetet på olika sätt

beroende på vem som hade mest att göra, hade mamman mycket kunde han göra lite mer så hon fick tid till sitt. Ben berättade att ibland när mamman uttryckte att hon inte ville laga mat tog han på sig ansvaret för detta. Men trots det var mamma kvar i köket och hjälpte till, han tänkte därför att det var just sällskapet som var skönt för henne, att det blev roligare då.

Trots att de visste hur föräldrar och andra blev glada när de lagade mat gjorde killarna det detta relativt, Albert sa att han inte trodde att det var så många som hjälpte till hemma. Men samtidigt uttryckte de också en viss grad av dåligt samvete för att de inte hjälpte till mer hemma. Både för sin egen skull då de inte lärde sig något, men också för att de ”borde” hjälpa till mer. David föreslog att han borde vara gladare hemma och vid matbordet, att bara det skulle göra mamma gladare. Ben berättade om ett tillfälle då han lagat mat åt sin bror, när maten var klar sade han detta till brodern, men då denne inte kom ville han inte tjata på honom då att han tyckte det kändes fånigt. Brodern dök inte upp alls och istället fick han sitta själv och äta på sitt rum, vilket var både ensamt och lite besviket. Efter denna situation hade han tänkt på hur det var för andra när de lagat mat åt honom, att han kom när de sa att maten var klar och visade uppskattning. Han berättade om hur han slutat att gnälla på maten och istället säga tack, både hemma och i skolan, och märkt att alla blivit gladare av det, både han och kockarna.

Att det fanns en viss stolthet när de talade om sin matlagning var tydligt. Ben sa rakt ut att han kände sig stolt när han lagade mat till andra. Hur han såg att de blev glada och att han kände sig uppskattad och uppmärksam i detta. Om han skulle välja någon att laga mat åt så skulle det vara till sin bror då han skulle tycka om att se brodern uppskatta detta. Även om de alla inte använde ord som stolthet, var deras kroppsspråk och uttryck talande nog då de berättade om rätter de lagat till andra. De log och såg glada ut när de berättade om vad de gjort och hur de andra reagerat. Ben sade sig också vilja bli bättre på att laga mat, då han hört att tjejer gillar killar som kan laga mat.

Sammanfattande analys

Det var tydligt att dessa killar tänkte på mat som en form av omtanke, något de ville ge till den de gillade eller värdesatte för att i sin tur få uppskattning och uppmärksamhet för det de gjort. På olika sätt var de en del i ett förhållande av omtanke (”relationship of care”) inom familjen, de både gav och tog emot omtanke på sitt eget sätt. Samtliga visade sig också ha en stor empatisk förståelse för hur jobbigt det kunde vara att vara ensam ansvarig för mat och matlagning. Däremot visste få av killarna hur de skulle hantera denna medkänsla som jag tolkade det. Vissa hade betydligt större del i arbetet och avlastningen än andra, en variation som bara inom denna lilla grupp av killar visar på hur detta handlar mer om person än kön. Men även de som inte hjälpte till så mycket insåg att de påverkade hur det var hemma, t ex Davids utsaga om hur han kunde bidra till sin mammas välbefinnande genom att vara gladare hemma, eller Bens tankar om att tacka för maten.

De var alltså en del av familjens stödsystem i något varierad grad, några väldigt praktiskt deltagande och andra mindre. Allt från Eriks ganska jämlika förhållande med mamman där de tillsammans bestämde, handlade och lagade till Davids motstånd mot att hjälpa till med maten, men samtidigt dåligt samvete. Det syntes också en tydlig koppling mellan deras förståelse av varför de hjälpte till och själva medverkan. De som såg att de lärde sig något och som tyckte det var roligt med mat hjälpte också till mer. Dessutom var själva givandet av mat, omtanken av stor betydelse för hur delaktiga de var. Ben som tydligt hade sett hur de andra uppskattade honom när han lagade mat kunde tänka sig att laga mat till vem som helst mer eller mindre just för att bli bekräftad i detta. Hans utsaga om att tjejer gillar killar som kan

laga mat är ytterligare en antydning om de värden han kopplar samman själva matlagningen med, något man ger för att visa att man bryr sig om och något man tar emot som gåva.

Framtiden präglades av en viss ambivalens, några ville inte tänka på sådant ännu och andra hade tänkt mer på det. Att David sa att han inte ville bo med någon då det skulle bli jobbigt att skiljas åt, kan tolkas som att han precis som de andra egentligen kanske skulle vilja bo med någon annan, han säger senare också att det skulle vara roligare så. Det var tydligt att deras egna erfarenheter av familjelivet hade satt sina spår hos dessa killar, både medvetet och omedvetet. Albert trodde att hans upplevda jämställdhet hos föräldrarna hade gjort att även han värdesatte att man delade på arbetsuppgifterna hemma. Det var egentligen bara Carl som vågade närma sig att det kanske inte skulle vara lika uppdelat när han blev äldre, han föredrog att det skulle vara så, men samtidigt sa han att det kanske skulle bli en som tog på sig det mer än den andra ändå. De andra killarna var tydliga med att man skulle dela arbetet lika. De hade också starka argument för detta, både för att det var enklare, roligare, rättvist, bättre för familjefriden och för själva kunskapen i sig. Men det fanns också en omtanke i detta, blandat med en viss moralisk tanke om hur man borde vara, som Albert uttryckte det ”man vill ju inte vara en slavdrivare direkt”. Detta uttalande kan tolkas på många sätt; just själva det ojämlika förhållandet som just en slav innebär. Men också att han inte vill vara sedd som det, han vill bli sedd som ansvarsfull och delaktig. Flera av killarna uttryckte också att de ”borde” hjälpa till mer hemma, när de inte hjälpte till beskrev de att de gömde sig, eller smet undan. De var stolta när de hjälpte till men skämdes också till viss del när de inte gjorde det. Att skylla på tidsbrist för att inte laga mat kan ses som just en ursäkt för att inte hjälpa till, men också att de försökte hitta på en ursäkt för att inte verka lata. Albert hade t o m utvecklat en viss strategi hemma för att föregå förebråelser om lathet, då han ställde upp och lagade mat när han visste att han suttit lite för mycket framför datorn. På så sätt använde han matlagningen nästan som valuta i hemmet. På samma sätt beskrev Erik han och hans mammas överenskommelser om hur han kunde göra mer om mamman hade mycket, men då också kunde få massage eller liknande. Ben och Carl hade också en liknande byteshandel av tjänster då Ben lagade mat så länge Carl plockade undan.

Hemmet präglades alltså av ett förhandlande och ett byte av tjänster men också av omtanke och medkänsla. På olika sätt tog man hand om varandra och samtidigt togs man om hand av de andra. Bekräftelse och att känna att man bidrog var viktigt men också att få bry sig om och ge till de man värdesatte. Att bara äta tillsammans och få prata och ha sällskap med de andra i familjen visade sig vara väldigt betydelsefullt för dessa killar, familjen var viktig och även om de ibland kände motstånd så ville de inte förlora denna kontakt.

Diskussion

Metoddiskussion

Bekvämlighetsurval är bra då det är just bekvämt och enkelt med att välja informanter, nackdelen är dock att man inte kan säga att materialet blir representativt för en större grupp (Bryman & Nilsson, 2002). I detta arbete ansågs representativitet inte vara särskilt viktig eller avgörande, därför accepterades denna risk. Detta val innebar också att flera av informanterna kände mig och vem jag var som gjorde intervju och uppsats, detta påverkade säkert intervjun även om det inte går att säkert säga hur. Esaiasson (2007) skriver att det blir svårare att hålla en distans till personer man känner, därför brukar man välja främlingar för undersökningar. Han menar att det finns en risk att man inte frågar sådant som man redan tycker sig veta. I flera av fallen påpekade jag för informanterna att jag redan kände till en del av hur det såg ut i familjen, men att jag i intervjun ville höra om deras tankar kring detta, något jag inte kände till. Däremot var en hierarki i samtalen tydlig, informanterna visste vem jag var, både som lärare, vuxen, kompis till dess förälder och ”intervjuare”. Troligtvis skedde därför en viss anpassning av vad informanten sade i och med detta, på gott och ont. De killar jag kände visste att de kunde lita på mig och kände sig trygga med mig. Därför är det också troligt att de delade med sig information om känslor och dylikt de kanske inte hade varit trygga med att berätta för en främling. Om en annan person haft samma frågor som bas och ställt dem till samma personer skulle de troligen inte få samma material, men med stor sannolikhet skulle resultatet ändå visa på liknande riktning.

Samtliga intervjuer var relativt korta, ca 20-35 minuter. En längre intervju skulle kunna ge mer information men det finns också en gräns för hur meningsfullt det blir efter en längre tid. Just tonårskillar visade sig också vara ganska så rastlösa, efter 15-20 minuter började de gäspa och vrida på sig, därför beslöt jag att börja runda av i och med detta. Ett annat sätt att utöka materialet skulle kunna vara att ha flera kortare intervjuer, detta var dock inte aktuellt i detta fall på grund av arbetets relativt ringa omfattning. Återkommande intervjuer under en tidsperiod skulle också kunna vara intressant för att se vilka tankar och förändringar som skett efter intervju-tillfället. Redan en vecka efter intervjun berättade en av mammorna till de inblandade att hennes son hade börjat prata om vilken mat han skulle vilja ha när han flyttade hemifrån. Han hade också frågat om hur hon hade det när hon flyttade hemifrån, detta satte hon i samband med intervjun.

Samma typ av intervju skulle vara intressant att göra med både andra män/killar/pojkar i andra åldrar men också kvinnor/flickor i olika åldrar. I detta arbete var mitt intresse inte att göra en jämförelse mellan t ex kön eller ålder för att se skillnader eller likheter, utan istället se komplexiteten hos varje individ inom ett visst åldersspann.

Att göra observationer eller fokusgruppsintervjuer skulle vara andra kompletterande metoder av intresse i sammanhanget, dessa skulle troligen öka förståelsen ytterligare hur själva konstruerandet av föreställningar och värderingar i social kontext ser ut och fungerar. I denna undersökning var dock inte själva konstruktionen i sociala sammanhang central utan istället var fokus individens nuvarande uppfattning och hur denna konstrueras i förhållande till sig själv i medvetandegörande av värderingar och tankar.

Resultatdiskussion

Att snabbt och kortfattat sammanfatta resultaten från intervjuerna är inte helt lätt. Skillnaderna i hur killarna i undersökningarna hade det hemma och hur deras insatser såg ut var på ett tydligt plan stora, men under ytan var det gemensamma kvaliteter och komplexa individer som framträdde. De hjälpte till olika mycket, de hjälpte olika personer och själva familjerna såg

väldigt olika ut i sin sammansättning. Denna fragmentering står i stark kontrast mot det generaliserande och statistiska underlag som det från t ex SCB (Statistiska Centralbyrån, 2004, 2006, 2009a) eller Dixey (1996). Vem som i huvudsak lagade mat hemma var i flera fall, precis som i statistiken, en kvinna eller mamma, men att inte se de pappor som lagade mat, även om de lagade mindre utsträckning i flera fall vore att missa en viktig del. Att enbart fokusera på vem som gör mest skulle bara bidra till en vidare uppdelning i ”mest” och ”bäst”. Detta är något som bl a Connell (2009; 2008) påpekat som något som befäster de statistiska könsrollerna istället för att se de mekanismerna som ligger bakom och som är nyckeln till förändring. Dessutom är hemarbetet mer än bara matlagning även om just detta varit fokus i denna studie. Så istället för att gå in i vem som gör vad och hur mycket diskuteras här istället själva inställningarna och tankarna kring hemarbetet.

Hur dessa tankar såg ut var olika och killarna i undersökningen uttryckte på sitt eget sätt sina egna tankar om världen och hur de förstår den. Därför påstår jag inte att det är tankarna som skiljer sig åt, för det är underförstått, men hur de relaterade omvärlden till dessa tankar. Det spänningsfält som killarna upplever mellan att bli sedd och få bekräftelse och samtidigt bli omhändertagen och få känna sig ”liten” märks tydligt i deras utsagor. De vill ta ansvar för att visa att de är viktiga samtidigt som de skräms av själva plikten och att de ”måste” eller ”borde”. På så vis visar de också upp den konflikt som DeVault (1991) och Kaplan (2000) beskriver i hur andra relaterar till hushållssysslor: Ju mer det blev ett måste desto mindre lust fick de. Den glädje och stolthet som matlagningen kan bidra till har hemma hos dessa killar, och hos många andra familjer, blivit en stress över att inte räkna till och därmed något man vill effektivisera och rationalisera bort från dagordningen (DeVault, 1991; Kaplan, 2000). Då Ben sa att han troligen var mer intresserad av mat då båda hans föräldrar tyckte mycket om mat, är det en viss bekräftelse för detta, för honom var kvaliteten tydlig. Det var också han som starkast uttryckte hur han tyckte om att laga mat och hur han såg att andra blev glada av det. När han sedan berättar om hur både han och den som lagat maten blir gladare när han tackar, pekar detta mot nästa viktiga del, ömsesidigheten i givandet och tagandet, det som Kaplan (2000) benämner ”a relationship of care”.

Barnen i undersökningen är inte passiva mottagare av föräldrarnas service, de är involverade i hemmet, om inte praktiskt så åtminstone känslomässigt. Kaplan (2000) beskriver denna relation där barnen är sårade, ledsna över när de inte känner att föräldern bryr sig, som då de inte får mat, och hur de vill ge tillbaka, på olika sätt. Som hämnd¹² – arbetsvägran vid besvikelse men också motsatt, när de känner sig bekräftade, som omtänksamhet - delaktighet (Kaplan, 2000). David beskrev sig själv som lat och jobbig hemma och hur mamman blev trött och arg för att han var sån. Han visar i detta en förståelse för hur deras relation påverkas av varandra, men han ser sin egen skuld tydligast. Om man skulle använda Kaplans teorier i detta skulle man istället kunna tänka sig att han känner sig besviken och ledsen för att han inte känner sig bekräftad, vilket skulle ge en annan förståelse för hans motstånd att hjälpa till hemma, det var helt enkelt hans hämnd. Albert använde sig också av måltiden som en form av känslomässig valuta där han föregick föräldrarnas bannor över hans datorspelande med att själv laga mat. Till viss del kan man säga att detta var en kallt uträknad strategi för att få spela mer, men hans analys av det hela säger mycket mer. Han gav i detta också tillbaka lite av den omtänksamhet han fått då de accepterat hans spelande, samtidigt som han förväntade sig att de skulle vara tacksamma i och med detta. Så tacksamma att de inte skulle tjata på honom, utan låta honom vara i fred ytterligare en period. I och med detta visade han sig också förstå

¹² På ett sätt kan också hämnden ses som en typ av omtanke, en inbjudan eller försök till kontakt, men det är inte alltid så lätt att se det som detta.

omtänksamhetsrelationen i familjen. På liknande sätt vittnar samtliga informanter om sin egen förståelse av detta, vissa hade bara mer verktyg i form av färdigheter eller kompetenser för att visa detta. Connell (2009) och Erickson (2005) beskriver också könsrollen som en kompetens, hur vi i olika sammanhang väljer att visa de delar ur denna som vi anser passa in i situationen beroende på hur vi vill uppfattas. I denna kontext valde de att visa omtanke som en färdighet, något som kanske inte har ansetts som ”manligt” nog i annat sammanhang.

Janson (1993) skriver om att killarna i hans undersökning inte var inkompetenta på området, snarare tvärtom, flera av de yngre visade större intresse och kunskaper än de jämnåriga kvinnorna. När man läser Janssons (1993) forskning i relation till detta resultat framträder ett visst glapp. Hade killarna i hans undersökningar liknande tankar som killarna i denna undersökning? Hur såg det ut när de var yngre och vad hände på vägen in i relationen? Om det inte är praktisk kompetens att laga mat och sköta hem det handlar om, vad är det då? En förklaring kan ligga i det som Erickson (2005) och Kaplan (2000) beskriver som själva grunden i hemarbetet; omtanken och bekräftelsen. Utan den blir det inte samma mening att göra det man gör, detta var tydligt både i denna och Kaplans (2000) undersökning. Killarna i denna undersökning beskrev också hur de hellre ville bo tillsammans med någon än att bo själv, det skulle vara roligare och lättare, och så skulle de äta bättre. Att laga mat till sig själv kändes inte roligt menade de, det kändes bara ensamt och det var inte värt besväret att hålla på utan att kunna visa någon. Till viss del kan man kanske tänka sig att just dessa tonårskillar var i en ålder där bekräftelse utifrån är extra viktig, men som Erickson (2005) skriver är just bekräftelsen, inifrån eller utifrån den viktigaste drivkraften för hemarbetet. Det är när vi är upplever att det är roligt eller meningsfullt som vi mer frivilligt gör det som annars inte känns speciellt kul. Denna drivkraft utgör som jag tolkar det definitionen av det som Erickson (2005) kallar ”emotion work”. Hemarbetet är inte bara praktiska göromål utan ett känslomässigt arbete för en relation. Det är också i ljuset av detta begrepp själva uppdelningen i kön tappar sin funktion. Vi är inte bara vad vi gör utan också varför vi gör det. Att särskilja vem som lagar mest mat kanske låter självklart, men går det att utröna vem som bryr sig mest om den andra?

Om nyckeln till frivilligt hemarbete ligger i att vara medveten om arbetets emotionella värden som omtanke, blir nästa hinder just attityderna kring omtanke och stereotypa föreställningar om kön och roller. För problemet är till viss del den manliga stereotypen som inte vill förknippas med tänkt ”kvinnliga” kvaliteter eller symboler, vare sig det rör sig om ”nyttig” mat, grönsaker, keso, skyddad sex eller omtanke (Connell & Lindén, 2008; Levi m.fl., 2006; O’Doherty Jensen, 2003; O’Doherty Jensen & Holm, 1999; Schuette & Killen, 2009; Watson, 2000). Förknippas man rollen som man med en sådan stereotyp blir det svårt att arbeta för en förändring. För killarna i undersökningen var det fortfarande relativt naturligt att uttrycka omtänksamhet, även om denna var ”dold” under andra ord. Frågan är om de kan behålla denna kvalitet även senare i livet, eller om de i rädsla att bli utsatta av hån och makt från andra ”män”, anpassar sig till en roll som aktivt motarbetar ”kvinnliga” värden? Men är detta en allt för snäv slutsats av en statisk förståelse av konstruktionen av identitet? Connell har fått utstå en hel del kritik då han till viss del förkastar normtänkandet, i den meningen som något som vi utsätts för, som allt för statiskt och förenklat (Connell, 2009; Connell & Lindén, 2008; Watson, 2000). Han skriver att lika lite som vi kan tänka oss manlighet eller kvinnlighet som något fixt och biologiskt, kan vi inte heller tänka på det som något vi blir påtvingade utifrån (Connell & Lindén, 2008, s 6). I stället menar han, i likhet med sociokulturellt lärandeperspektiv, att vi utvecklar denna förståelse (av könskompetensen) i själva relationerna (Connell, 2009; Connell & Lindén, 2008; Säljö, 2005; Watson, 2000). Vi testar förståelsen av färdigheterna i olika situationer för att göra den till vår egen. Kunskapen relateras och omplaceras ständigt i medvetandet och kring nya insikter när vi utforskar världen och de

relationer vi möter i denna (Säljö, 2005). Därför är inte heller föreställningar om kön statiska, lika lite som begrepp som omtanke eller manlighet (Connell, 2009). Det är också det som lyser igenom när O'Doherty Jensen (2003) beskriver hur män med högre inkomst eller högre utbildning äter mer som kvinnor än andra män i hennes undersökningar, mannen är inte en homogen och statisk roll. Skulle dessa killar kunna vara kvar i dessa kvaliteter även i relation till varandra skulle också bilden kunna förändras. Frågan blir därmed hur man kan arbeta med detta i skola och samhälle utan att hamna i polariseringen om manligt och kvinnligt? Där en tonårskille får vara omtänksam utan att bli reducerad till ett könsrelaterat objekt, som att de är som en tjej eller inte som en kille "brukar" vara. I en relativt nyutgiven svensk bok, "Maskulinitet på schemat" (Frangeur & Nordberg, 2008), har några författare, mycket utifrån Connell, försökt att närma sig denna problematik, de skriver:

Eftersom killarnas omsorgshandlingar inte beskrivs och uppfattas som maskulinitet eller flickornas utagerande och ibland våldsamma konfrontationer inte betecknas och uppfattas som femininitet, kan den könskomplementära modellen samt gränssättningarna mellan maskulinitet och femininitet bestå. Indelningen i komplementära positioner upprepas ständigt, medan variationer och mångfald förbises. (Frangeur & Nordberg, 2008, s 215)

Vi behöver alltså arbeta mer medvetet med att se vad det är vi/eleverna faktiskt gör och varför, istället för vem vi/de "är". Niclas Rönström (2010), som forskar om kommunikation och rollfunktioner, hänvisar till bl a Milgrams omdiskuterade forskning¹³ om rollseparation och menar att när vi reducerar oss själva och andra till en rollfunktion, "en länk i kedjan" eller "en kugge i maskineriet", så minskar också våra upplevelser av valmöjligheter och personligt ansvar. En viktig plats där detta äger rum är i skolan menar han, som lärare (och kommunicerande individ) kan man antingen bidra till att rollsepareringen bli än mer befäst, eller så kan man se personen bakom rollen. Att som lärare vända sig till eleven som ett moraliskt subjekt istället för ett objekt, med på förhand tilldelade funktioner eller kvaliteter, är det viktigaste i detta menar Rönström. På samma sätt, menar jag, fungerar själva mekanismerna bakom "emotion work" och däri även hushållsarbete. Genom att se och arbeta med (köns)roller som etiketter som faktiskt motverkar personligt ansvar, och därmed också omtanke, kan vi tydligare förstå och förändra attityder och inställningar kring hemarbete och (familjens) relationer. Jämställdhet är i det synsättet inte heller något objektivt konstruerat, utan något så konkret som ömsesidighet och omtanke i relationen, baserat på dialog och empati mellan människor, bortom roller som man och kvinna.

¹³ Milgram utförde på 60-talet ett antal experiment där han lät försökspersoner ge en person elchocker när denne svarade fel på ett antal frågor som ställdes av en försöksledare. Elchockernas styrka ökades efter experimentets gång och personen som utsattes för dessa skrek allt högre och klagade på bl a bröstsmärtor. Försöksledaren uppmanade vid eventuella protester försökspersonen att fortsätta till skriken tystnade och försöket avbröts. Det som försökspersonen vid kontrollpanelen inte visste var att hela experimentet var ett skådespel och att inga elchocker gavs över huvud taget. Auktoritet och rolltilldelning ställdes i försöket mot försökspersonens moraliska värderingar. Samtliga deltagare utförde med "alibi" av auktoriteten och som objekt utan ansvar, handlingar som de visste skulle innebära fara för den andres liv, trots sina egna invändningar och "offrets" skrik. (Blass, 2011)

Slutsats

Killarna i intervjun visade tydligt att tankar om omtanke och bekräftelse var viktiga i deras syn på hemarbetet. Den ömsesidiga relationen till andra (så väl familjen som tänkta framtida sambos) var något de både fick av och bidrog till. Att se omtanke som något ”kvinnligt” skulle därför beröva dem en stor del av meningen att bidra till hemarbetet, men också till relationen. Även om undersökningens killar inte kan ses som ett underlag för generalisering av en hel värld av män, kan man ändå tänka sig att det är troligt att fler pojkar, killar och män har liknande känslor. Detta bekräftas också av tidigare forskning upptagen i denna undersökning, dvs inte bara som något som driver män utan också kvinnor (DeVault, 1991; Erickson, 2005; Kaplan, 2000).

Denna problematik kan ses som två ”trådar” som är sammanflätade. Den ena tråden som i denna undersökning bekräftat det som DeVault (1991), Erickson (2005) och Kaplan (2000) kommit fram till i sin forskning: Det är avgörande för förståelsen av hemarbete att se det som ”emotion work”, dvs hemarbete som ett känslomässigt engagemang i (familje)relationerna. Vi behöver alltså se och bekräfta värden som omtänksamhet och ömsesidighet när hemarbete debatteras och undervisas, annars kan vi inte förstå själva essensen eller ”själen” i det. När man övar matlagning övar man också omtanke menar Kaplan (2000), men jag menar att man också kan tänka sig det omvända. Kan vi fokusera mer på omtanke och ömsesidighet istället för att bara se näring, skulle arbetet i högre grad framstå som mer meningsfullt och inte bara som nödvändigt ont.

Den andra tråden är svårigheterna som uppstår när detta kommer i konflikt med vad som anses ”manligt”. Vi behöver bryta detta och se samtliga individer som omtänksamma, med så väl valmöjligheter som ansvar, inte som statiska könsroller som konserverar skillnaderna. Detta är särskilt viktigt i skolan och i hemkunskapen där eleverna kan få möjlighet att öva matlagning – omtanke. Killarna i denna undersökning uttrycker tydliga tankar och känslor kring delaktighet och omtanke. Men får de höra tillräcklig många gånger att detta är kvinnliga egenskaper och att män bara tänker på sig själva kommer det troligen också bli så. Lärarutbildningen behöver också vara tydlig med detta, så framtida lärare inte motarbetar lusten att bidra med förutfattade meningar baserat på (köns)roller, utan istället se individen bakom dessa.

Förslag till vidare forskning

För att ännu tydligare se hur individerna påverkas av en stereotyp rollfördelning i förhållande till hemarbete skulle ytterligare forskning behövas. Nedan är några förslag på studier där denna fråga skulle kunna undersökas vidare:

- En interventionsstudie i skolans Hem- och konsumentkunskap, där man studerar sambandet mellan matlagning och omtanke i relation till könsstereotypa roller genom att tydligt arbeta med matlagning som omtanke. Som att bjuda varandra på mat inom gruppen eller att som Erik i undersökningen; ha läxa att laga till familjen, men med uppföljning och fokus på känslor och ömsesidighet i detta.
- Vidare intervjuer med andra individer med annan urvalsprincip (ålder, bakgrund, osv) men med samma frågeställning, för att bredda frågan och se en större vidd av problematiken.
- Mer långsiktiga och återkommande intervjuer med samma grupp med frågeställningen om ett tydligare fokus och medvetande kring ämnet i sig skulle innebära skillnad i attityder och medverkan i hemmet.
- Fokusgruppsintervjuer med hela familjer där dessa frågor ses i kontext av samtliga av familjens medlemmar. Eller att koppla killarnas intervjuer till deras föräldrar, hur reagerar föräldrarna på det som deras barn säger? Detta skulle vara intressant för att ytterligare förstå mekanismerna kring ”emotion work” i relation till familjens stödsystem.
- Intervjuer både enskilt och i grupp för t ex tonårskillar för att se hur de förhåller sig till känslor som omtanke när de interagerar med andra. Kan de med sin omtanke vara stolta inför andra killar eller är detta ”tabu”?
- Undersöka samband som depression, självmordsstatistik osv ur fokus på känsla av ömsesidighet, ansvar och omtanke. Kan killars destruktiva levnadsmönster minska med större känsla av samhörighet med andra?

Referenslista

- Bauer, J., Engvén, M., & Fischer, R. J. (2007). *Varför jag känner som du känner : intuitiv kommunikation och hemligheten med spegelneuronerna*. Stockholm: Natur & kultur.
- Blair, S. (1992). The sex-typing of children's household labor: Parental influence on daughters' and sons' housework. *Youth and society*, (24), 178-203.
- Blass, T. (2011). Milgram Basics - Dr. Thomas Blass Presents: Stanley Milgram .com. *Stanley Milgram*. Hämtad 2011-05-18 från <http://www.stanleymilgram.com/milgram.php>
- Brottsförebyggande Rådet. (2011). Misshandel. Hämtad 2011-04-14 från http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=6&module_instance=2
- Bryman, A., & Nilsson, B. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber ekonomi.
- Butler, J. (2004). *Undoing gender*. New York: Routledge.
- Caine-Bish, N. L., & Scheule, B. (2009). Gender Differences in Food Preferences of School-Aged Children and Adolescents. *Journal of School Health*, 79(11), 532–540.
- Connell, R. (2009). *Gender in world perspective*. Cambridge: Polity.
- Connell, R., & Lindén, Å. (2008). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.
- Cunningham, M. (2001). The influence of parental attitudes and behaviors on children's attitudes toward gender and household labor in early adulthood. *Journal of Marriage and Family*, 63(1), 111–122.
- DeVault, M. L. (1991). *Feeding the family : the social organization of caring as gendered work*. Women in culture and society, 99-0466590-7. Chicago: University of Chicago Press.
- Dixey, R. (1996). Gender perspectives on food and cooking skills. *British Food Journal*, 98(10), 35–41.
- Erickson, R. J. (2005). Why emotion work matters: Sex, gender, and the division of household labor. *Journal of marriage and family*, 67(2), 337–351.

- Esaiasson, P. (2007). *Metodpraktikan : konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Fejes, A., Thornberg, R., Bolander, Dahlgren, Elvstrand, Frykedal, Högberg, m.fl. (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Fieldhouse, P. (1998). *Food and nutrition : customs and culture*. London: Stanley Thornes.
- Fischler, C. (1988). Food, self and identity. *Social Science Information*, 27. Hämtad från <http://ssi.sagepub.com/content/27/2/275>
- Frangeur, R., & Nordberg, M. (2008). *Maskulinitet på schemat : pojkar, flickor och könsskapande i förskola och skola*. Stockholm: Liber.
- Holub, S., & Musher-Eizenman, D. (2010). Examining preschoolers' nutrition knowledge using a meal creation and food group classification task: age and gender differences. *Early Child Development and Care*, 180(6), 787-798.
doi:10.1080/03004430802396027
- Jansson, S. (1993). *Maten och det sociala samspelet : etnologiska perspektiv på matvanor*. Stockholm: Utbildningsradion.
- Kaplan, E. B. (2000). Using Food as a Metaphor for Care: Middle-School Kids Talk about Family, School, and Class Relationships. *Journal of Contemporary Ethnography*, 29(4), 474-509. doi:10.1177/089124100029004003
- Kimmel, M. S. (1996). *Manhood in America : a cultural history*. New York: Free Press.
- Kvale, S., & Torhell, S.-E. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Levi, A., Chan, K. K., & Pence, D. (2006). Real men do not read labels: The effects of masculinity and involvement on college students' food decisions. *Journal of American College Health*, 55(2), 91-98.

- Murcott, A. (1982). On the social significance of the cooked dinner in South Wales. *Social Science Information*, 21(4/5), 677-692.
- Nordin, H. (2009). Självmord är vanligast bland äldre män. Statistiska Centralbyrån. Hämtad från http://www.scb.se/statistik/_publikationer/LE0001_2009K04_TI_04_A05TI0904.pdf
- O'Doherty Jensen, K. (2003). Mad og identitet. I L. Holm (Red.), *Mad, mennesker og måltider : samfundsvidenskabelige perspektiver* (ss 51-64). København: Munksgaard.
- O'Doherty Jensen, K., & Holm, L. (1999). Preferences, quantities and concerns: Socio-cultural perspectives on the gendered consumption of foods. *European Journal of Clinical Nutrition*, 53, 351-359.
- Pederby, H. (1995). Mäns kostvanor. Män unnar sig att bli mätta. *Vår föda*, (6), 34-36.
- Plantin, L. (2001). *Män, familjeliv och föräldraskap*. Umeå: Boréa.
- Rönström, N. (2010). Pedagogik mellan dialog och monolog : kommunikativa reflektioner över moderna samhällen och institutioner i ljuset av Förintelsen. *Pedagogik som motstånd*, Pedagogik som motstånd (1st uppl., ss 29-54). Pedagogik som motstånd Stockholm : Svenska Korczaksällskapet.
- Schuette, C., & Killen, M. (2009). Children's Evaluations of Gender-Stereotypic Household Activities in the Family Context. *EARLY EDUCATION AND DEVELOPMENT*, 20(4), 693-712. doi:10.1080/10409280802206908
- Sellerberg, A.-M., & Thorsted, S. (2006). Børn, mad og køn. Børns deltagelse i arbejde og beslutninger i familien. Nordisk Ministerråd, København. Hämtad från <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=532717&fileOid=963806>
- Skolverket. (2011). Efterfrågade mått - Grundskolan - Skolverket. Hämtad 2011-03-30 från <http://www.skolverket.se/sb/d/1636/a/8719>

Statistiska Centralbyrån. (2004). Barnens tid med föräldrarna. Hämtad 2011-03-30 från

http://www.scb.se/Pages/PublishingCalendarViewInfo____259923.aspx?PublObjId=1793

Statistiska Centralbyrån. (2006). Levnadsnivåindikatorer i ULF efter hushållstyp

(ensamstående, gifta/sammanboende), kön, ålder och indikator. Tvåårsgenomsnitt.

SCB. Hämtad 2011-03-31 från

[http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/Visavar.asp?yp=bergman&xu=scb&omradekod=LE&huvudtabell=ULFENLH4&omradetext=Levnadsf%F6rh%E5llanden&tabelltext=Levnadsniv%E5indikatorer+i+ULF+efter+hush%E5llstyp+\(ensamst%E5ende%2C+gifta%2Fsammanboende\)%2C+k%F6n%2C+%E5lder+och+indikator.+Tv%E5%E5rs+genomsnitt&preskat=O&prodid=LE0101&deltabell=&deltabellnamn=Levnadsniv%E5indikatorer+i+ULF+efter+hush%E5llstyp+\(ensamst%E5ende%2C+gifta%2Fsammanboende\)%2C+k%F6n%2C+%E5lder+och+indikator.+Tv%E5%E5rs+genomsnitt&innehall=ULFBas&starttid=1980-1981&stopptid=2004-2005&Fromwhere=M&lang=1&langdb=1](http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/Visavar.asp?yp=bergman&xu=scb&omradekod=LE&huvudtabell=ULFENLH4&omradetext=Levnadsf%F6rh%E5llanden&tabelltext=Levnadsniv%E5indikatorer+i+ULF+efter+hush%E5llstyp+(ensamst%E5ende%2C+gifta%2Fsammanboende)%2C+k%F6n%2C+%E5lder+och+indikator.+Tv%E5%E5rs+genomsnitt&preskat=O&prodid=LE0101&deltabell=&deltabellnamn=Levnadsniv%E5indikatorer+i+ULF+efter+hush%E5llstyp+(ensamst%E5ende%2C+gifta%2Fsammanboende)%2C+k%F6n%2C+%E5lder+och+indikator.+Tv%E5%E5rs+genomsnitt&innehall=ULFBas&starttid=1980-1981&stopptid=2004-2005&Fromwhere=M&lang=1&langdb=1)

Statistiska Centralbyrån. (2009a). Föräldrarnas sysselsättning. Hämtad 2011-03-30 från

http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____255880.aspx

Statistiska Centralbyrån. (2009b). Flytt hemifrån och familjebildning bland ungdomar.

Hämtad 2011-03-30 från http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____279859.aspx

Statistiska Centralbyrån. (2009c). Mamma har oftast tid. SCB. Hämtad 2011-03-30 från

http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____255882.aspx

Statistiska Centralbyrån. (2010). På tal om kvinnor och män, Lathund om jämställdhet.

Statistiska Centralbyrån. Hämtad från

http://www.scb.se/statistik/_publikationer/LE0201_2010A01_BR_X10BR1001.pdf

- Statistiska Centralbyrån. (2011). Medellivslängd efter kön 1960–2010 och prognos 2011–2060. *SCB*. Hämtad 2011-05-22 från http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____273436.aspx
- Säljö, R. (2005). *Lärande i praktiken : ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Watson, J. (2000). *Male bodies : health, culture and identity*. Buckingham: Open Univ. Press.
- Vetenskapsrådet. (2011). CODEX - regler och riktlinjer för forskning. *CODEX*. Hämtad 2011-05-02 från <http://www.codex.vr.se/manniska1.shtml>
- Von Bothmer, M. I. K., & Fridlund, B. (2005). Gender differences in health habits and in motivation for a healthy lifestyle among Swedish university students. *Nursing & health sciences*, 7(2), 107–118.
- Von Soest, T., & Wichstrom, L. (2009). Gender Differences in the Development of Dieting From Adolescence to Early Adulthood: A Longitudinal Study. *Journal of Research on Adolescence*, 19(3), 21.

Bilagor

Bilaga 1 - Frågeguide

- Berätta om hur måltiderna ser ut hemma hos er, vem lagar maten, hur äter ni, tillsammans eller ensamma, vem diskar och plockar undan? Är det alltid samma eller ser det olika ut? Helger vardagar/fest...
- Brukar du någon gång hjälpa till med att laga mat, diska eller städa?
- Om den som gör det (lagar mat/diskar osv) inte längre skulle vilja göra det, hur tror du att du och (ev) de andra i familjen skulle reagera? Skulle ni acceptera det eller vad skulle ni göra?
- Finns det tillfällen då du kan tänka dig att laga mat åt någon? När? För vem? Hur tänker du att den/de skulle reagera om du gjorde det?
- Har du tänkt på varför den som lagar mat/diskar/plockar hemma gör det? Vad tänker du om det?
- Hur skulle du vilja att det var med måltider när du är vuxen och flyttat hemifrån? Vem skulle laga och hur skulle du vilja äta om du fick välja?
- Hur är det att äta själv jämfört med att äta tillsammans med andra tycker du? Är det någon skillnad?
- Kan vem som helst laga mat till en familj eller vad behöver man kunna tänker du?
- Tycker du att det är viktigt att lära sig om hur man lagar mat och sånt i skolan eller tycker du det är onödigt? (Berätta varför du tänker så.)
- Hur tänker du att man lär sig ta hand om ett hem? Kan alla lära sig tänker du?
- Hur tror du dina föräldrar har lärt sig?
- Tänker du på sånt som att du en gång ska laga mat till dig själv och kunna planera för det? Vad tänker du om det? Hur känns det?
- Skulle det vara någon skillnad om du bodde ensam eller med någon annan tänker du? På vilket sätt?
- Hur har det varit att prata om dom här sakerna tycker du? Har du tänkt på sånt förut?
- Finns det något du skulle vilja var annorlunda framöver utifrån det vi pratat om? Vad och varför?
- Har du något annat du skulle vilja tillägga som vi inte sagt och som du tror är viktigt?